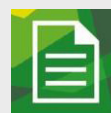

Специален доклад

Преглед на ефективността на управление на делата в Съда на Европейския съюз

(съгласно член 287, параграф 4, втора алинея от ДФЕС)

4
1977 - 2017

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

Екип за прегледа

Специалните доклади на ЕСП представят резултатите от нейните одити на политиките и програмите на ЕС или въпроси на управлението, свързани с конкретни бюджетни области. ЕСП подбира и разработва одитните си задачи така, че те да окажат максимално въздействие, като отчита рисковете за изпълнението или съответствието, проверявания обем приходи или разходи, предстоящите промени, както и политическия и обществения интерес.

Настоящият преглед на изпълнението е изготвен от Одитен състав V — с ръководител Lazaros S. Lazarou — член на ЕСП. Този състав е насочен към областите финансиране и административно управление на ЕС. Прегледът беше ръководен от члена на ЕСП Kevin Cardiff, подпомаган от Gabriele Cipriani — главен съветник; Michael Bain — главен ръководител; Alberto Gasperoni — ръководител на задача и главен ръководител; Christophe Lesauvage — главен ръководител (правни въпроси); João Nuno Coelho dos Santos — главен одитор; Diana Voinea — одитор; Birgit Schaefer, Ide Ni Riagain, Georgios-Marios Prantzios и Marine Mina — юристи.

От ляво на дясно: Gabriele Cipriani, Michael Bain, Birgit Schaefer, Kevin Cardiff, Marine Mina, Alberto Gasperoni, Diana Voinea, João Nuno Coelho dos Santos, Christophe Lesauvage.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Точки
Речник на съкращенията	
Кратко изложение	I—III
Съд на Европейския съюз (СЕС)	1—10
Обхват и подход на прегледа на ефективността на работа	11—21
Обхват и цел	11—14
Подход и критерии	15—21
Констатации и оценки	22—89
Процес на разглеждане на делата и неговата продължителност	22—35
Използване на информацията, събрана чрез въпросниците на Сметната палата	33—35
Подаване на процесуални документи и първоначално обработване в секретариата (писмена фаза на производството)	36—40
Процес на разпределяне на делата, заведени пред двете юрисдикции	41—45
Съд	42—43
Общ съд	44—45
Процес на разглеждане на делата от съставите и от съдиите докладчици след разпределянето им	46—50
Мониторинг	51—60
Съд	53—55
Общ съд	56—60
Преминаване от съдебна статистика към специфични за конкретните условия срокове и показатели за ефективност на работата	61—72
Тенденции в измерването на ефективността на работа на съдебната система	63—69
Анализ на сложността на делата — възможен подход за подпомагане на процеса на управление	70—72
Подкрепа за процеса на разглеждане на делата	73—85

Писмени преводи	74—79
Информационни системи	80—85
Езикови практики	86—89
Заклучения	90—97
Насоки за по-нататъшни подобрения	98
Приложение I — Извадка от дела, подбрани от съдебната практика на Съда и на Общия съд	
Приложение II — Анализ на факторите, влияещи върху продължителността на 60-те подбрани за проверка дела в Съда на Европейския съюз	
Приложение III — Контролен списък за оценка на показателите за управление на времето на съдебното производство, съставени от Европейската комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕJ)	
Приложение IV — Анализ на съотношението между факторите, допринасящи за сложността на делата, приключени през 2014 и 2015 г. в Съда и в Общия съд, и тяхната продължителност	
Отговори на Съда на Европейския съюз	

РЕЧНИК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

Бързо производство: Бързото производство дава възможност на Съда да се произнесе в кратки срокове по неотложни дела чрез скъсяване на сроковете и даване на пълен приоритет на тези дела. Бързото производство е предвидено и за преюдициални запитвания.

Генерален адвокат: Съдът включва в състава си единадесет генерални адвокати. Те подпомагат работата на Съда и при необходимост отговарят за представянето на правно становище. Тези становища се изготвят на език по техен избор.

Голям състав: Съдът или Общият съд може да заседава в голям състав (петнадесет съдии), когато това е продиктувано от разглеждането на дела с повишена правна сложност или значение или от специални обстоятелства.

Дирекция „Изследвания и документация“: Дирекция „Изследвания и документация“ предоставя на двете юрисдикции информация в областта на сравнителното право и съдебната практика.

Доклад за откритото заседание: Този документ, изготвен от съдията докладчик от Общия съд, представлява обобщение на твърденията, доводите на всяка страна и, когато е необходимо, за встъпващите страни. Той следва да бъде изпратен до страните и оповестен публично преди откритото съдебно заседание (изслушването).

Европейска комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ): Европейската комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ) се стреми да подобрява ефективността и функционирането на правосъдието в държавите членки и на изпълнението на инструментите, разработени от Съвета на Европа.

Жалба за отмяна: Искане за отмяна на акт, отправено от институция, орган или агенция на ЕС.

Заседание на съдебния състав: Всеки състав на Общия съд заседава редовно, главно за да обсъжда предварителните доклади, изпращани от съдията докладчик.

Звено за контролен прочит на съдебните решения: Юристи, които работят за председателите на всяка от двете юрисдикции и проверяват формалната хармонизация и съгласуваността на проектите за съдебни решения и, в някои случаи, на съдебните определения.

Изявления на ръководството: Становище от ръководството в писмен вид, произнасящо се по конкретен въпрос. Въпреки че предоставя информация, то само по себе си не представлява достатъчно надеждно и основателно одитно доказателство относно въпроса, който разглежда.

Иск за установяване на неизпълнение на задължения: Този иск дава възможност на Съда да установи дали дадена държава членка е изпълнила своите задължения съгласно правото на ЕС.

Молба за встъпване: Встъпването представлява иск от страна на институция, физическо или юридическо лице за присъединяване към дело, започнато от трета страна.

Обжалване: Пред Съда могат да бъдат обжалвани решенията и определенията на Общия съд само по правни въпроси.

Общо събрание: Общото събрание е ежеседмично заседание, в което участват председателят на Съда, съдиите, генералните адвокати и секретарят. То взема решение относно формирането

на съдебните състави по отделните дела и решава дали е необходимо становище от генералния адвокат.

Определение: В случаите, когато двете юрисдикции сметат, че разполагат с достатъчно информация да се произнесат въз основа на писмената фаза на производството или даден случай се разглежда като явно недопустим или явно неоснователен, когато не е необходимо съдът да се произнесе или страните прекратят делото, то може да бъде приключено с определение.

Открито съдебно заседание (устна фаза на производството): Устната фаза на производството се състои в изслушване от страна на двете юрисдикции на представителите, съветниците и адвокатите, както и в изслушване на свидетелите и експертите, ако е необходимо.

Писмена фаза на производството: Тази фаза се управлява от секретариатите, тя започва след приемането на делото и включва подготовката и превода на документите по делото.

(Писмени) изявления: Документи, в които страните излагат своите аргументи пред юрисдикциите (молба/защита и, ако е уместно, писмена реплика и писмена дуплика). Те следва да са преведени на френски език.

Предварителен доклад: Поверителен вътрешен документ, изготвен от съдията докладчик след края на писмената фаза на производството, който включва анализ на съответните фактически и правни въпроси, повдигнати по делото, и, ако е приложимо, предприемане на процесуално-организационни действия или на действия по събиране на доказателства. В него също така се предлагат съдиите в състава, който ще се занимава с делото, и се определя дали ще има открито заседание и дали от генералния адвокат се изисква да изготви становище.

Преюдициални запитвания: За да се осигури ефективното и еднакво прилагане на правото на Европейския съюз и да се избегнат евентуални противоречиви тълкувания, националните съдилища могат, а понякога са задължени, да отправят запитване до Съда за разяснение във връзка с тълкуването или валидността на правото на ЕС.

Процедурен правилник: Двете юрисдикции разполагат със собствен публикуван Процедурен правилник за всеки етап от хода на производството.

Процесуален документ: Процесуални документи са всички документи, разменени между страните и секретариата в хода на производството (писмени становища, приложения, кореспонденция и др.).

Първи генерален адвокат: Първият генерален адвокат носи цялата отговорност за наблюдението върху хода на становищата в процес на изготвяне от генералните адвокати.

Разисквания и произнасяне на решение: Съдиите разискват въз основа на проекторешение, изготвено от съдията докладчик. Всеки съдия от даден състав може да предложи промени. Решенията се вземат с мнозинство и различаващите се становища не се оповестяват публично. Решенията се подписват от всички съдии, взели участие в разискванията, и техният диспозитив се произнася в открито съдебно заседание.

Решение: Решенията на Съда и на Общия съд се вземат въз основа на проекторешение, изготвено от съдията докладчик. Тези решения се произнасят публично.

Ротация: В Общия съд председателят разпределя делата последователно между деветте състава, следвайки поредността на четири отделни списъка за ротация.

Секретариат: Всяка от двете юрисдикции, от които се състои Съдът на ЕС, има свой собствен секретариат. Той отговаря за приемането, предаването и съхраняването на всички процесуални документи. Секретарят на Съда е равностоен по ранг на генерален секретар на институцията.

Спешно преюдициално производство: Дава възможност на Съда да разгледа в значително по-кратък срок най-неотложните въпроси в областта на свободата, сигурността и правосъдието (например в областта на полицейското сътрудничество и съдебното сътрудничество по граждански дела).

Спиране на производството: Производството може да бъде спряно, ако Съдът и Общият съд са сезирани за дела с еднакъв предмет, повдигат еднакви въпроси или оспорват валидността на един и същ акт. То може също да бъде спряно и в други конкретни случаи, предвидени в Процедурния правилник.

Съдебен помощник (référéndaire): Под надзора на съдиите и генералните адвокати на Съда на Европейския съюз съдебните помощници подпомагат съдиите в изготвянето на докладите от съдебното заседание, предварителните доклади, съдебните решения, определенията и/или становищата и техните основания, като също така подпомагат провеждането на съдебното заседание.

Съдебен състав: Съдебна формация (определен брой съдии), която разисква по определено дело.

Съдебна ваканция: Съдът на ЕС провежда редовни сесии, но той определя периоди на съдебна ваканция, през които обикновено не се състоят изслушвания и разисквания. При все това юрисдикциите и техните структури продължават да работят нормално през тези периоди, в които по изключение могат да бъдат провеждани изслушвания и разисквания.

Съдия докладчик: Съдията докладчик е този съдия, на когото председателят разпределя делото. Неговата/нейната основна задача е да представи предварителен доклад пред общото събрание на Съда или на заседанието на съдебния състав в Общия съд, включително анализ на правните въпроси, повдигнати от делото, и предложените процесуални стъпки. Той/тя подготвя и проекта за решение.

Съдия от състава: Съдията от състава е член на съдебния състав, различен от съдията докладчик.

Съединяване на дела: Поради връзката помежду им, две или повече дела от еднакъв характер, отнасящи се до еднакъв предмет, могат по всяко време да бъдат съединени за целите на писмената или устната фаза на производството или на съдебното решение, с което приключва производството.

Тайна на процеса на разискванията: Разискванията на Съда се провеждат между съдиите. Те са и остават поверителни. Разискванията винаги са на френски език, без устен превод.

Юрист-лингвист: Преводач в Генерална дирекция „Писмени преводи“, който трябва да има юридическа квалификация.

ARGOS: Компютризирана система, чието внедряване в двете юрисдикции предстои и която цели изготвянето на по-подробна информация за делата чрез използване на персонализирано табло от съдиите, генералните адвокати и техните кабинети.

Business Object и Business Intelligence: Тези компютърни информационни системи се използват в Съда на ЕС за целите на изготвянето на доклади и съдебна статистика.

E-Curia: Компютърно приложение на Съда на Европейския съюз за адвокатите и представителите на държавите членки и институциите, органите, службите и агенциите на ЕС. То позволява електронен обмен на процесуалните документи със секретариата.

Litige: Основната база данни на Съда на ЕС, в която се съдържа информация за отделните дела.

Pro-Curia: Проект за интегрирана компютърна система за управление на делата в Общия съд, който беше прекъснат вследствие на трудностите, срещнати при прилагането му.

Suivi des Affaires: Компютризиран инструмент в Съда на ЕС, който позволява проследяването на хода на разглеждането на висящи дела.

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ

I. Извършеният от Сметната палата (ЕСП) преглед на работата на Съда на Европейския съюз (ЕС) има за цел да оцени ефективността на процеса на управление на съдебните дела, по-специално дали прилаганите процедури са оптимизирали разглеждането на заведените дела и дали могат да се подобрят сроковете за тяхното решаване. Сметната палата също така разгледа инструментите за оценяване и докладване, използвани от Съда на Европейския съюз.

II. През последните години Съдът на ЕС е предприел значителни организационно-процесуални действия за осигуряване на ефикасно разглеждане на делата и докладване по тях. По-конкретно, въвеждането на инструктивни срокове за изпълнението на ключови етапи от хода на делата, както и непрекъснатото усъвършенстване на инструментите за наблюдение и графиците, са допринесли за засилването на вниманието върху спазването на сроковете. В края на 2016 г. е постигнат напредък в намаляването на значителния обем натрупани дела в Общия съд. Това се случва преди реформата в този съд, която ще удвои броя на съдиите и техните кабинети и вследствие на това ще окаже положителен резултат.

III. Проверката заключи, че Съдът на ЕС би могъл да постигне още по-добри резултати, ако предприеме мерки за по-активно управление на отделните дела, като въвежда съобразени с конкретния случай срокове и води наблюдение на действително заетите човешките ресурси, ангажирани по делото. Измерването на ефективността на работата на тази основа, вместо прилагането на инструктивни срокове, които да се спазват приблизително, ще даде информация на ръководителите както за проблемните случаи, така и за елементите на добра практика. Този подход би осигурил информация за ръководството, която да го подпомогне в процеса на вземане на решения, така че да се постигне по-нататъшно повишаване на ефективността. Получената информация може също така да се използва за по-добро докладване относно ефективността на работата, с цел да се предоставя по-добър отчет за работата и информация относно правилното функциониране на Съда на ЕС и използването на наличните ресурси.

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (СЕС)

1. Съдът на Европейския съюз е съдебният орган на Европейския съюз (ЕС). Неговата задача е да осигурява спазване на европейското законодателство, като следи за еднаквото тълкуване и прилагане на Договорите¹.
2. Съдът на Европейския съюз се състои от две юрисдикции: Съд и Общ съд. В Съда работят 28 съдии, които се подпомагат от 11 *генерални адвокати*². Понастоящем в Общия съд работят 45 съдии, като техният брой ще нарасне на 56 до 2019 г. Съдиите и генералните адвокати се назначават с общото съгласие на правителствата на държавите членки за подновяем мандат от шест години. Съдиите и генералните адвокати се подпомагат от 386 служители, които работят в техните кабинети. Общо в институцията работят 2 168 служители³. Всеки съд има собствен *секретариат*. Информационните технологии (ИТ), езиковите и други услуги са общи и за двете юрисдикции. Общият размер на разходите за Съда на Европейския съюз от бюджета на ЕС са около 400 млн. евро през 2017 г.
3. Съдът и Общият съд се занимават с различни видове производства (вж. **каре 1**).

Каре 1 — Видове производства в Съда и Общия съд

Съдът разглежда предимно *преюдициални запитвания* от националните юрисдикции относно тълкуването на правото на ЕС или валидността на даден акт, приет от институция, орган или агенция на ЕС; *обжалвания* на решения на Общия съд; някои преки производства за установяване на неправомерно бездействие или за отмяна на актове на ЕС; разглежда *дела*, повдигнати пред него от Комисията или от някоя държава членка за *неизпълнение на задължения* по силата на правото на ЕС от страна на друга държава членка; при постъпило искане дава становище относно съвместимостта с Договорите на дадено споразумение, което

¹ Член 19 от Договора за Европейския съюз.

² Генералните адвокати се назначават по силата на член 252 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и имат задължение да представят мотивирани заключения, които представляват писмени становища (с незадължителен характер) по делата, които са им разпределени.

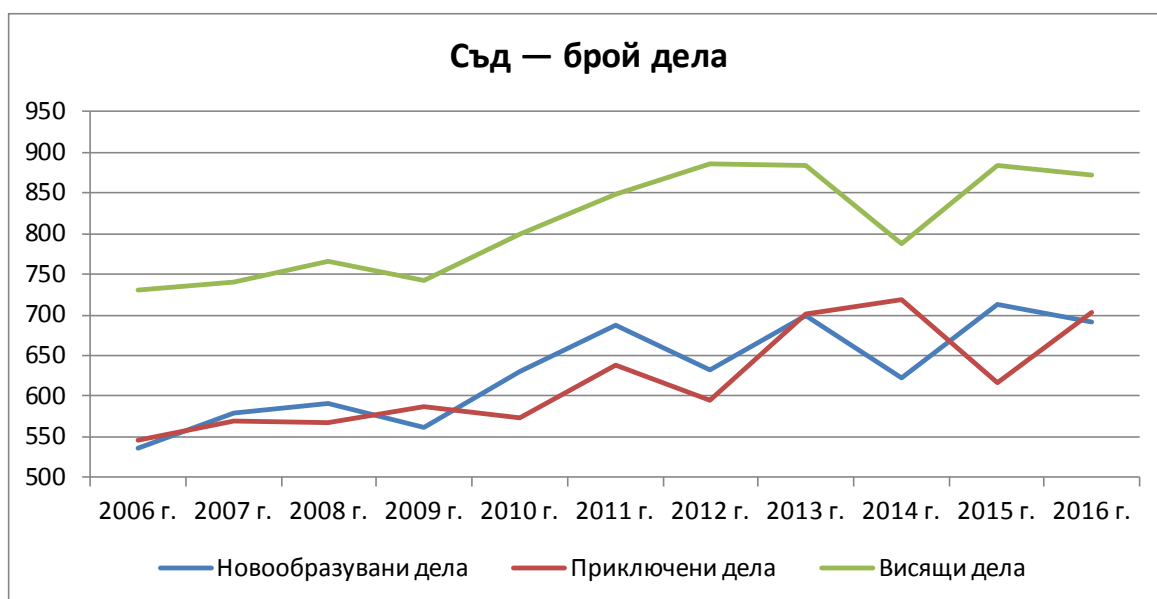
³ Годишен отчет за дейността на Съда на ЕС за 2016 г., приложение 1.

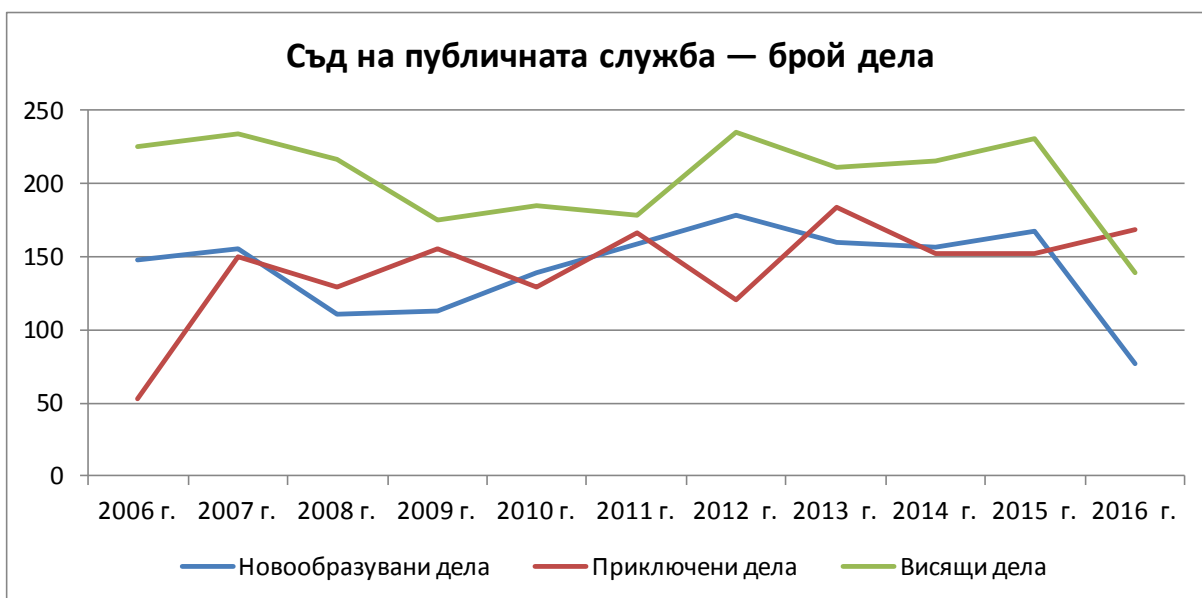
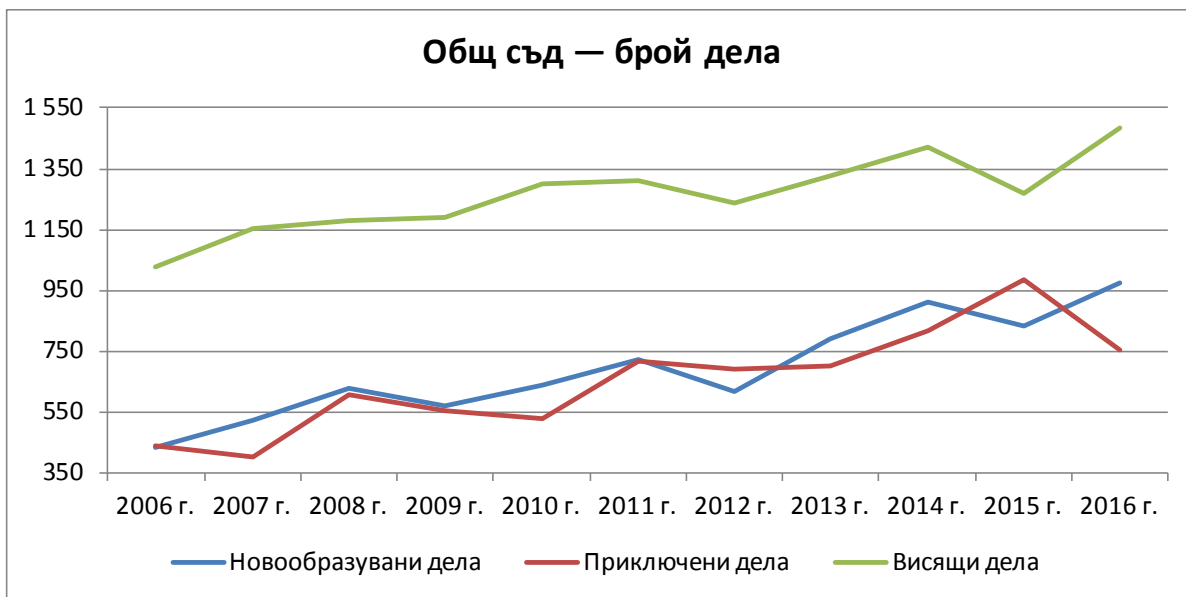
ЕС обмисля да сключи с държава извън ЕС или с международна организация. Решенията на Съда не подлежат на обжалване.

Общият съд разглежда дела, заведени от частни лица и дружества срещу актове на ЕС, които са адресирани до тях или ги засягат пряко и лично, искове за обезщетение за вреди, причинени от институциите и органите на ЕС, а също така и определени жалби, подадени от държавите членки. Той разглежда спорове главно от стопанско естество, относно конкуренцията и държавната помощ, мерките за защита на търговията и правата върху интелектуалната собственост. Тук също спадат: селското стопанство, достъпът до документи, обществените поръчки и ограничителните мерки. След разпускането на Съда на публичната служба на Европейския съюз на 31 август 2016 г. Общият съд сега е компетентен да изслушва на първа инстанция и спорове между ЕС и негови служители.

4. Двете юрисдикции трябва да разглеждат всички дела, заведени пред тях от националните съдилища, държавите членки, европейските институции, органите, службите или агенциите на ЕС, както и от физически и юридически лица. Това е фактор, който е извън техния контрол. През периода 2006—2016 г. в Съда на Европейския съюз са заведени средно около 1 500 дела на година. Общият брой на делата, които още предстои да бъдат разгледани (категорията „висящи дела“), е нараснал с близо 20 % (вж фигура 1).

Фигура 1 — Общо развитие на съдебната дейност през периода 2006—2016 г.

Бележка: Считано от 1 септември 2016 г., Съдът на публичната служба е включен в Общия съд.

Източник: Според информация, публикувана в годишните доклади на Съда на ЕС.

5. Делата могат да се завеждат в която и да е от двете юрисдикции на всеки от 24-те официални езика на ЕС. По време на заседанията съдиите разискват на френски език.
6. Съдът на ЕС трябва да осигури правосъдие с безупречно качество, в разумен срок⁴, като същевременно като институция на ЕС следи за това да използва определените за

⁴ Едно от основните права на гражданите и предприятията в Европейският съюз е приключването на делото по засягащите ги въпроси в разумен срок, което е също и условие за получаване на ефективна правна защита. Виж член 41, параграф 1 (Право на

него публични средства по възможно най-ефективния и ефикасен начин и в съответствие с принципите на доброто финансово управление⁵.

7. Качеството и бързината, с които Съдът на ЕС взема своите решения, могат да имат важни последици за физическите и юридическите лица, държавите членки и общо за ЕС. Всяко неспазване от страна на Съда на ЕС на разумен срок, в който да се произнесе, може да доведе до значителни разходи за засегнатите страни, както и преки разходи за бюджета на ЕС за обезщетения за нанесени вреди⁶, претърпени в резултат на прекомерно забавяне⁷. Делата, заведени пред Съда на Европейския съюз, са много често следствие на производства, образувани в държавите членки. В такива случаи, и това е от особено значение за Съда, навременното приключване на делото може да изиграе важна роля за това, съдебните системи на съответните държави членки да

добра администрация) и първия и втория параграф на член 47 (Право на ефективна правна защита и на справедлив съдебен процес) от Хартата на основните права на Европейския съюз.

⁵ Член 30 от Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза и за отмяна на Регламент (ЕО, Евратом) № 1605/2002 на Съвета (ОВ L 298, 26.10.2012 г., стр. 1).

⁶ Размерът на тези обезщетения за нанесени вреди е различен. Бюджетът, определен за такива разходи през 2017 г., е от порядъка на 850 000 евро.

⁷ Вж. в този смисъл Дело C-385/07 P *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland v Commission*, Дело C-40/12 P *Gascogne Sack Deutschland v Commission* и Дело C-58/12 P *Gascogne v Commission*, където Съдът констатира, че Общият съд (известен като Първоинстанционен съд до декември 2009 г.) е надвишил разумния срок, в рамките на който правният субект има право да очаква, че ще бъде постановено съдебно решение. В резултат на това Съдът на Европейския съюз отбелязва, че жалбоподателите могат да предявяват иски за обезщетение за евентуални вреди, които може да са понесли поради прекомерната продължителност на производството пред Общия съд. Първото дело в тази връзка, по което Съдът е трябвало да се произнесе, е дело T-577/14 *Gascogne Sack Deutschland and Gascogne v European Union*. В решението си от 10 януари 2017 г. Общият съд е разпоредил на ЕС да изплати над 50 000 евро на жалбоподатели за обезщетения за нанесени имуществени и неимуществени вреди, причинени от прекомерната продължителност на производството. Понастоящем тези решения са предмет на обжалване. Съдът се е произнесъл и по други случаи, в които предприятия са подали жалба за обезщетение поради прекомерна продължителност на производството през февруари 2017 г. (дела T-479/14 *Kendrion v European Union* и T-725/14 *Aalberts Industries v European Union*) и през юни 2017 г. (дело T-673/15 *Guardian Europe v European Union*), а има и други все още в процес на разглеждане.

предоставят ефективна правна защита на гражданите и предприятията на национално ниво.

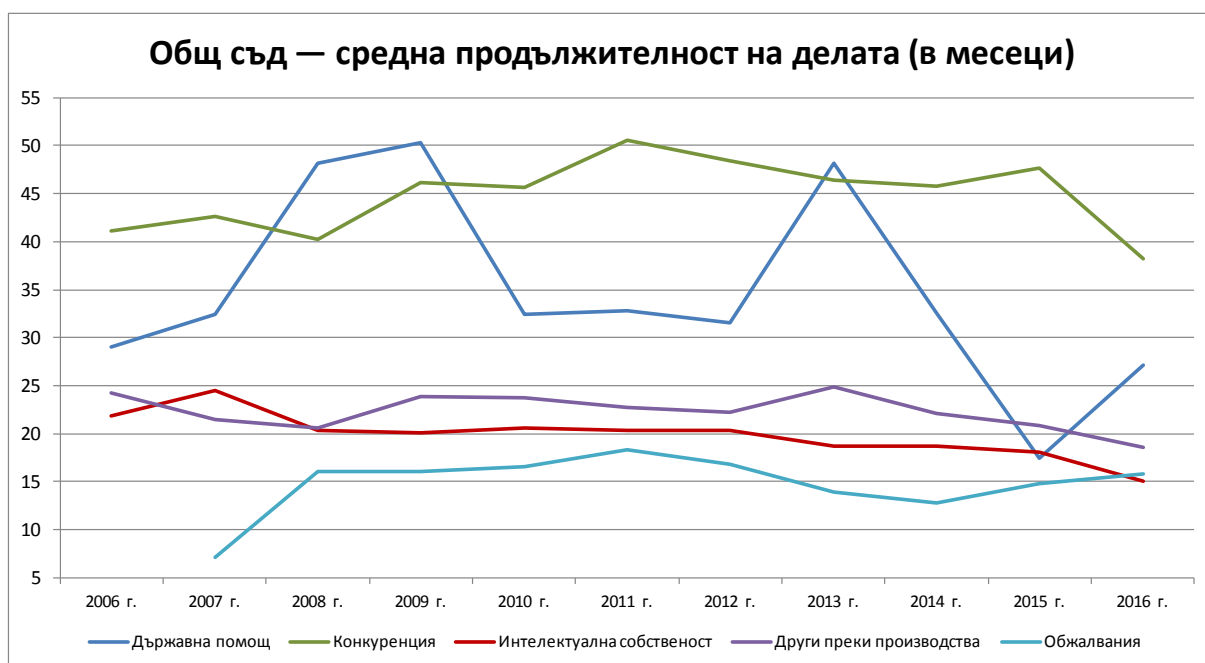
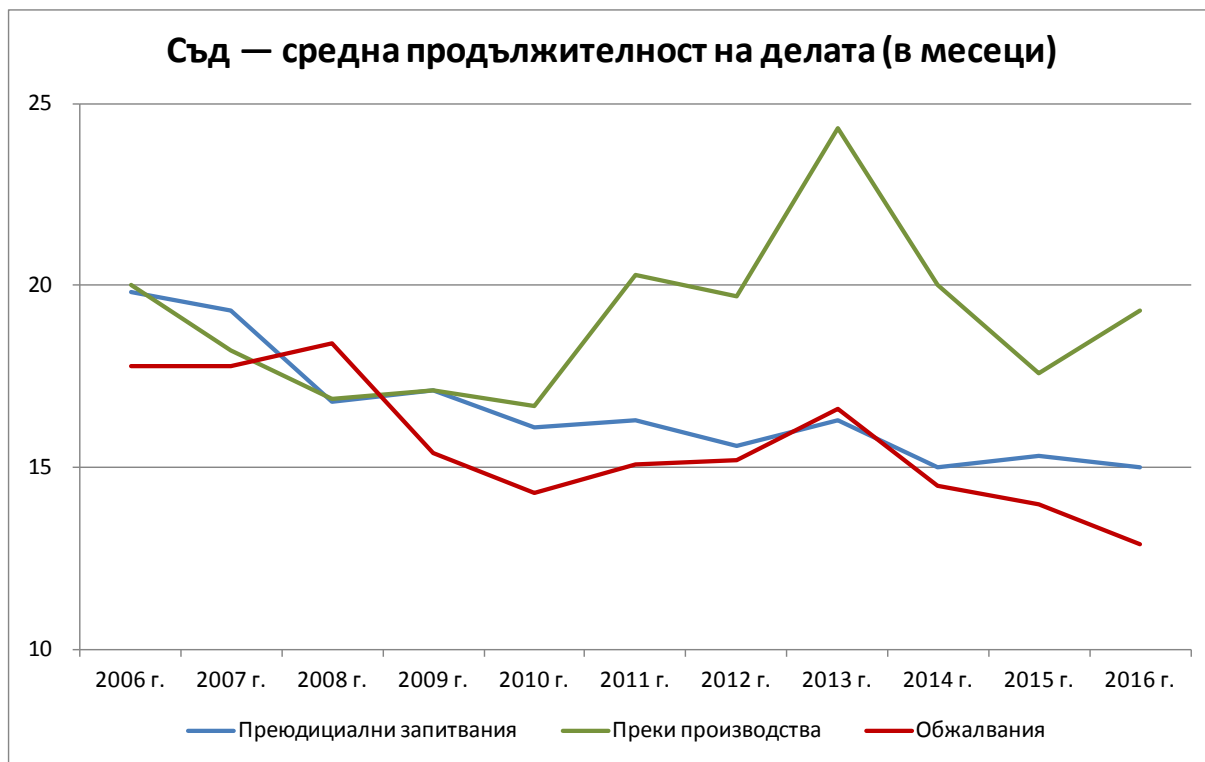
8. С течение на времето Съдът на ЕС поставя все по-голям акцент върху ефективността на работата си. По-специално, той обръща внимание на забавените поради натрупване дела (особено в Общия съд, вж. **точка 59**). В тази връзка Съдът на ЕС е предприел редица организационно-процедурни мерки за повишаването на своята ефективност, като например:

- адаптиране на *Процедурния правилник* на Съда и на Общия съд с цел ускоряване на движението на делата,
- наблюдение на напредъка по конкретните дела спрямо инструктивните междинни срокове за основните етапи от хода на съдебното производство,
- цифровизация на процеса на работа с процесуалните документи, и
- по-добро отчитане на резултатите от работата⁸.

9. Тези мерки допринасят за намаляване на средната продължителност на вземането на съдебни решения в двете юрисдикции. Така например, през 2016 г. средната продължителност на производствата е била 14,7 месеца в Съда и 18,7 месеца в Общия съд, което представлява намаление от съответно 0,9 и 1,9 месеца в сравнение с 2015 г. Въпреки това още не може да се говори за стабилна тенденция на намаление при всеки тип производство (вж. **фигура 2**).

⁸ Съдът на ЕС публикува статистически данни и анализ на резултатите от съдебната дейност. Средната продължителност на производствата, или периодът от датата на подаване на процесуалните документи в секретариата до датата на окончателното съдебно решение, е един от основните показатели, публикувани всяка година от Съда на ЕС, наред със съотношението между броя на приключените дела и броя на новозаведените дела. Съдът на ЕС също така публикува подробни данни за съдебната дейност, по-конкретно относно естеството на производствата и техния предмет, както и броя на новозаведените, приключените и висящите дела.

Фигура 2 — Средна продължителност (в месеци) на делата, приключени през периода 2006—2016 г. от Съда и Общия съд

Източник: По данни, публикувани в годишните доклади на Съда на ЕС.

10. През 2015 г. ЕС е взел решение да реформира съдебната структура на Съда на ЕС, главно като удвои броя на съдиите в Общия съд до 2019 г. и насочи работата на Съда

на публичната служба към Общия съд, считано от 1 септември 2016 г.⁹ Тази мярка има за цел да намали броя на натрупаните висящи дела¹⁰, да окаже положително въздействие върху качеството на съдебните решения, както и да увеличи гъвкавостта и бързината чрез разпределянето на съдиите по съставите според натовареността в различните области¹¹. Нетните допълнителни финансови разходи за реформата са оценени от законодателя на 13,5 млн. евро годишно, когато тя бъде изцяло осъществена¹², или около 3,4 % от общия размер на бюджета на Съда на ЕС.

ОБХВАТ И ПОДХОД НА ПРЕГЛЕДА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАБОТА

Обхват и цел

11. Извършеният от Сметната палата преглед имаше за цел да оцени дали процедурите за разглеждане на делата на Съда на ЕС са довели до оптимизиране на съдопроизводство и приключване на делата в срок. Прегледът не обхваща качеството на съдебните решения и продължаващата реформа на Общия съд.¹³ Той имаше за цел

⁹ Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2015 г. за изменение на Протокол № 3 относно статута на Съда на Европейския съюз (ОВ L 341, 24.12.2015 г., стр. 14).

¹⁰ Съветът отбелязва, че средната продължителност на процедурата за произнасяне на решение на Общият съд е средно две години, два пъти по-дълго от това, което е считано като допустимо (Съвет на Европейския съюз, Съобщение за пресата № 497/15, 23.6.2015 г.). Вж. също съображенията към Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422, по-специално съображение 2: „Понастоящем продължителността на производствата не изглежда приемлива за страните, особено като се вземат предвид изискванията, установени в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз и в член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи.“

¹¹ Съвет на Европейския съюз, документ 16576/14 от 8.12.2014 г., точка 10, и съобщение за пресата № 497/15, 23.6.2015 г. COM(2016) 81 окончателен, от 22.2.2016 г., точка 10.

¹² Документи на Съвета № 16576/14, 8.12.2014 г., точка 5 и № 9375/1/15 REV 1 ADD 1, 24.6.2015 г., точка 15.

¹³ До 26 декември 2020 г. Съдът следва да се отчете пред Европейския парламент, Съвета и Комисията относно функционирането на Общия съд, включително за ефективността на работата му, необходимостта и ефективността от увеличаването на броя на съдиите на 56, използването и ефективността на ресурсите и допълнителното създаване на специализирани съдебни състави и/или други структурни промени (вж член 3, параграф 1 от Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422).

да провери и инструментите на Съда на ЕС за оценяване и отчитане и беше предприет също и в отговор на интерес, проявен от страна на Европейския парламент.

12. Сметната палата провери извадка от приключени дела (вж. **точки 17–19**), ролята и дейността на различните участници от всички етапи от управлението на делата.

Поискан беше достъп до всички документи по делата и освен проверката бяха планирани интервюта със служителите, които се занимават с управлението на делата, включително юридическите секретари (наричани по-долу „съдебни помощници“) (вж. **точка 23**).

13. Съдът на ЕС счете, че поради произтичащото от Договора задължение за запазване на *тайната на процеса на разискванията*¹⁴, достъп до определени документи (като например вътрешни докладни записки и меморандуми между секретариата и съдиите/генералните адвокати или между съдиите и генералните адвокати, и също някои части от *предварителните доклади* на съдията) следва да бъде разрешен само на съдиите, генералните адвокати и упълномощени служители на Съда на ЕС и не следва да бъде разрешен на Европейската сметна палата. Ето защо тя не успя да проведе независима оценка на влиянието на определени фактори, като например сложността на делото и наличните ресурси, върху етапите от процеса на разглеждане на делата, свързани с тези документи.

14. В резултат на ограничения достъп този преглед беше изготвен въз основа на информация, получена от *изявленията на ръководството*¹⁵ на Съда на ЕС, вместо от преки доказателства. По-специално за работата по избраните в извадката дела прегледът прибягна до използването на въпросници, за да получи информация относно управлението на делата от служителите, работещи по тях. Тези въпросници целяха да установят най-важните фактори, които влияят на движението на делото.

¹⁴ Член 35 от статута на Съда на ЕС.

¹⁵ Международните стандарти за върховните одитни институции № 1580 и Международния одиторски стандарт № 580 „Писмени изявления“, параграф 4, гласят, че „Въпреки че писмените изявления предоставят необходимите одитни доказателства, те сами по себе си не представляват достатъчно надеждни одитни доказателства относно проблемите, засегнати в тях.“

С помощта на секретариатите и кабинетите на председателите на двете юрисдикции на Съда на ЕС, Сметната палата успя да определи тези фактори.¹⁶ Проведени бяха и много интервюта със съдии и генерални адвокати.

Подход и критерии

15. Сметната палата провери управлението на делата и в двете юрисдикции. Бяха взети предвид насоките за ефективност и управление на времето, разработени от *Европейската комисия за ефективност на правосъдието (CEPEJ)*, която работи в областта на правата на човека и върховенството на закона в рамките на Съвета на Европа¹⁷.

16. Сметната палата анализира продължителността на основните етапи на близо 2 800 дела, приключени от Съда и от Общия съд през 2014 г. и 2015 г., което представлява 90 % от всички дела, приключени в този период. Извършен беше и корелационен анализ на факторите, за които беше преценено, че влияят върху сложността на делото и продължителността на съдебното производство.

17. За да оцени ефективността на управление на делата в конкретни случаи, Сметната палата се постара да идентифицира факторите, повлияващи положително или отрицателно процесите на управление на делата и продължителността на производството. За тази цел тя подбра извадка от дела (30 дела от всеки съд), приключени през 2014 г. и 2015 г.

18. Извадката имаше за цел да обхване различни характеристики на подбраните дела¹⁸. Делата с най-малка и най-голяма¹⁹ продължителност бяха изключени. Бяха

¹⁶ Въпросниците относно писмената фаза на производството са попълнени от служителите на секретариата, а относно следващите етапи — от съдиите / генералните адвокати, на които е разпределено делото, или от техните съдебни помощници.

¹⁷ http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

¹⁸ Тя включва пропорционален брой дела, приключени със съдебни решения и определения за различни видове дела, разглеждани както от Съда, така и от Общия съд. Друг критерий е бил съдията или генералният адвокат все още да изпълнява длъжността си в Съда на Европейския съюз. Обхванати са и делата, разпределени на няколко съдебни състава.

подбрани главно дела с продължителност малко над средната, както и някои дела, приключени в кратък срок, които биха помогнали за идентифицирането на възможните добри практики (вж. приложение I). Ето защо представителната извадка не е извършена на случаен принцип, а се фокусира върху определени проблеми.

19. Сметната палата разгледа 60 дела на всички етапи от развитието им (вж. фигура 3). Направена беше съпоставка на времето, действително отделено за делата на всичките им етапи, със стандартните инструктивни срокове на СЕС, както и съпоставка със средната продължителност²⁰. За етапите от завеждането на делото до края на *писмената фаза на производството* беше извършен анализ на вътрешните процедури, документи на секретариата, свързани с подбраните дела, и попълнените от секретариата въпросници и бяха проведени интервюта със съответните служители в тези служби. За етапите след писмената фаза на производството Сметната палата провери предоставените ѝ документи при спазване на ограничението, описано в точка 13, и въпросниците, попълнени от съдиите / генералните адвокати или техните съдебни помощници. Освен това беше направен анализ на информацията, включена в съдебните решения и *определенията* и бяха проведени няколко срещи със служители от кабинетите на двамата председатели, за да бъдат получени разяснения относно системите и описания на свързаните с тях процедури²¹.

20. По отношение на услугите, подпомагащи съдебния процес (писмен превод, информационни технологии, *изследвания и документация*), Сметната палата анализира действащите системи и проведе интервюта с отговорните лица. Относно преводаческите услуги бяха разгледани в частност процедурите за определяне на срокове, планиране и отчитане на изпълнението. Извършен е и преглед на напредъка в прилагането на Ключовите междуинституционални показатели за дейността

¹⁹ Дела с продължителност над два пъти по-голяма от средната са изключени от извадката, за да се обхванат най-типичните случаи.

²⁰ Следва да се отбележи, че когато дадено дело е официално преустановено (шест такива са включени в извадката и всички от тях са в Общия съд), продължителността на официалното прекратяване не е включена в изчислението на продължителността, направено от СЕС, нито в анализа, извършен от ЕСП.

²¹ Както е посочено в точка 14, това е допълнено от редица интервюта със съдии от двете юрисдикции и генерални адвокати от Съда.

и изпълнението (KIAPI). В областта на информационните технологии е извършена проверка на цялостната архитектура на системите за управление на делата и стратегическото планиране за периода 2016—2020 г.

21. Освен това Сметната палата провери дали Съдът на ЕС е изготвил оценка на повишаването на ефективността в резултат от промяната в процеса на работа на преводачите.

КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ

Процес на разглеждане на делата и неговата продължителност

22. Както е показано на **фигура 3**, след получаването на делата, по тях първоначално работят секретариатите на Съда и на Общия съд. Протичането на първия етап на производството (писмената фаза) е подробно описано в Процедурния правилник и на двете юрисдикции, където се уточняват конкретните документи и приложимите срокове. Делата се разпределят от председателите на двете юрисдикции на съдебните състави и/или на съдиите докладчици, а в случая на Съда, първият генерален адвокат разпределя делото на генерален адвокат.

23. Съдиите и генералните адвокати работят по директно разпределените им дела, но също така анализират и други дела на равнището на съдебния състав, на който са членове, или на Съда. Съдиите може да имат отговорности за делата, по които са определени като *съдия докладчик*, *съдия от състава*, или ако е приложимо, председател на състав. При изпълнението на задълженията си те биват подпомагани от служителите на своите кабинети — съдебните помощници и асистентите. Всеки кабинет се състои от трима съдебни помощници за съдиите и четирима за генералните адвокати. Съдебните помощници имат ключова роля за подпомагане работата на съдиите и генералните адвокати по делата, за които отговарят; те също така подпомагат подготовката на *общите събрания* или *заседанията на съдебния състав* и извършват анализи във връзка с други дела, които се разглеждат в съставите, в които е назначен съдията. Качеството, управлението и наличието на тези ресурси следователно са важни фактори за осигуряването на ефективно разглеждане на делата.

24. По принцип за всяко дело се определя по един съдебен помощник, който участва във всички етапи от разглеждането на делото, включително като подпомага изготвянето на предварителни доклади, становища и съдебни решения. В резултат на това честото отсъствие на съдебния помощник може да окаже неблагоприятно въздействие върху ефикасното разглеждане на делото.

25. След разпределянето на делото и приключването на писмената фаза на производството се изготвя предварителен доклад²², който впоследствие се представя от съдията докладчик (в Общия съд това се допълва и от доклад за съдебното заседание за изслушване). Той се обсъжда на общото заседание на Съда или на закритото заседание на състава на Общия съд. Следващите етапи от развитието на делото са заседанието за изслушване²³ (което може да се пропусне при определени условия²⁴) и, в много случаи в Съда²⁵, изготвянето на становище от генералния адвокат.

26. Приключването на производството включва *разисквания и произнасяне на решение*²⁶. Проектите на решения, а понякога и проектите на определения, следва да

²² По принцип изготвянето на предварителния доклад се предхожда от превода на по-голямата част от процесуалните документи на френски език, който е единственият език, използван от Съда на ЕС при разискванията. Последният процесуален документ по принцип се превежда в срок от два месеца след приключването на писмената фаза на производството.

²³ Предоставят се услуги за устен превод, като се вземат предвид езиците, които страните имат право да използват по време на изслушването, работният език на Съда на ЕС, както и евентуалните искания, направени от съдиите и генералните адвокати.

²⁴ Особено когато юрисдикциите преценят, че разполагат с достатъчно информация да се произнесат въз основа на писмената фаза на производството (вж. член 76, точка 2 от Процедурния правилник на Съда и член 135а от предходния Процедурен правилник на Общия съд).

²⁵ Когато делото не повдига нови правни въпроси, Съдът може да вземе решение, без да представя заключение от генералния адвокат. Възможно е също в Общия съд да бъде поискано такова становище, но тази практика в действителност не се използва.

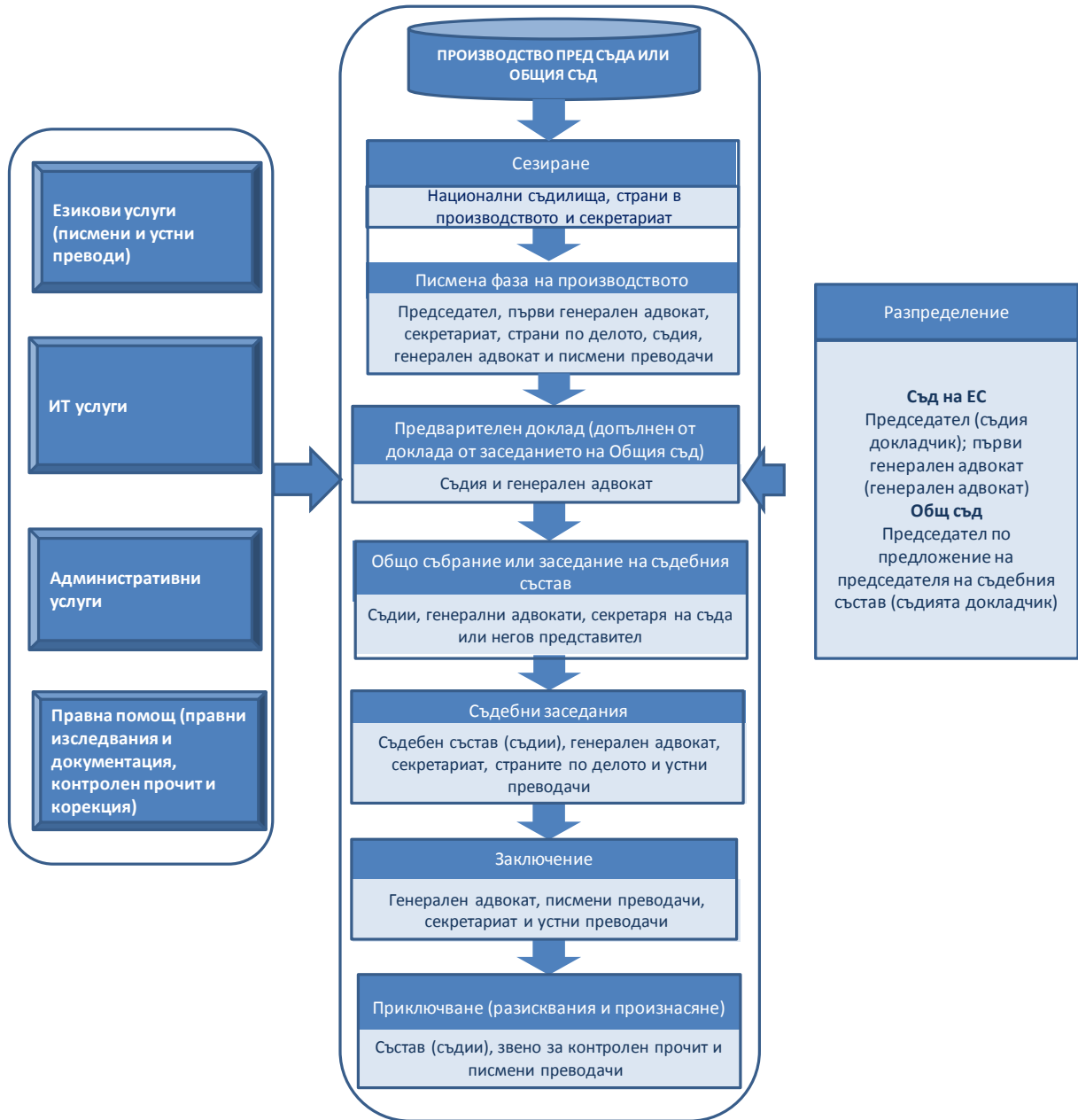
²⁶ Съдиите разискват въз основа на проекторешение, изготвено от съдията докладчик. Всеки съдия от състава може да предложи промени. Решенията се вземат с мнозинство и различаващите се становища не се оповестяват публично. Решенията се подписват от всички съдии, взели участие в обсъждането, и техният диспозитив се произнася на открито заседание. Решенията и становищата на генералните адвокати се публикуват на уеб страницата на Съда на ЕС в деня, в който бъдат оповестени.

бъдат проверени от екип служители, чиято цел е да проверят качеството и последователността на изготвения текст с оглед на съдебната практика и прецедентите (т.нар. по-долу „*звено за контролен прочит на съдебните решения*“). В зависимост от критериите, определени от всеки съд, информация за делото може да бъде публикувана в интернет сборника със съдебни дела („Сборник със съдебна практика“)²⁷.

27. Въпреки че всяка от двете юрисдикции действа като колегиален орган, носещ колективна отговорност за решенията си, цялостното наблюдение на хода на конкретните дела в крайна сметка е отговорност на председателите на двете юрисдикции. Съдията докладчик и председателят на съответния състав също носят отговорност за осигуряването на добро наблюдение. В Съда първият генерален адвокат носи цялата отговорност за наблюдението върху хода на развитие на заключенията, които се намират в процес на изготвяне от генералните адвокати.

²⁷ Тя се изготвя на всички официални езици на ЕС. Това правило важи и за становищата на генералните адвокати. Ако решението не се публикува в онлайн сборника с делата, то се превежда на езика, използван от запитващата страна към съответния съд (т. нар. „език на разискванията“), ако това не е езикът, на който съдиите разискват.

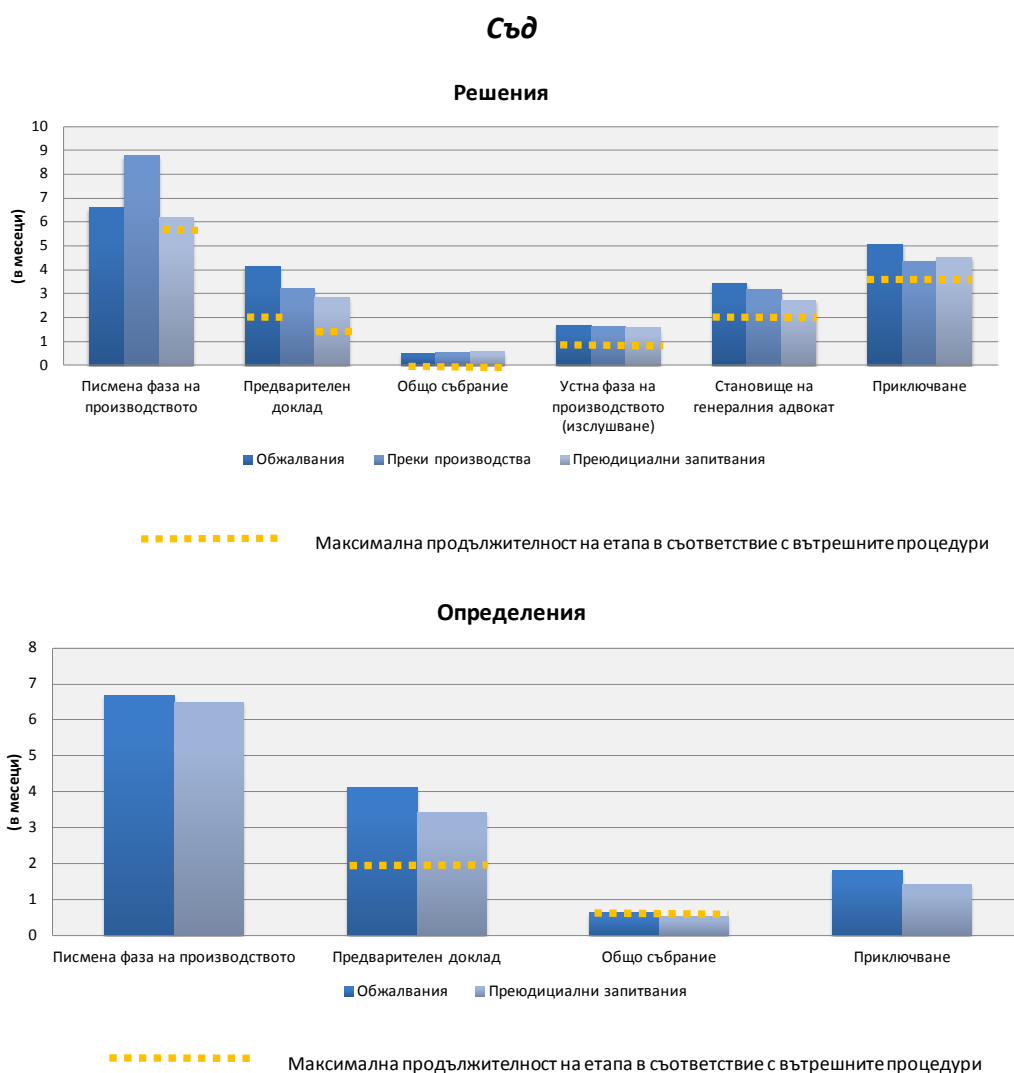
Фигура 3 — Основни етапи от управлението на делата

Източник: ЕСП.

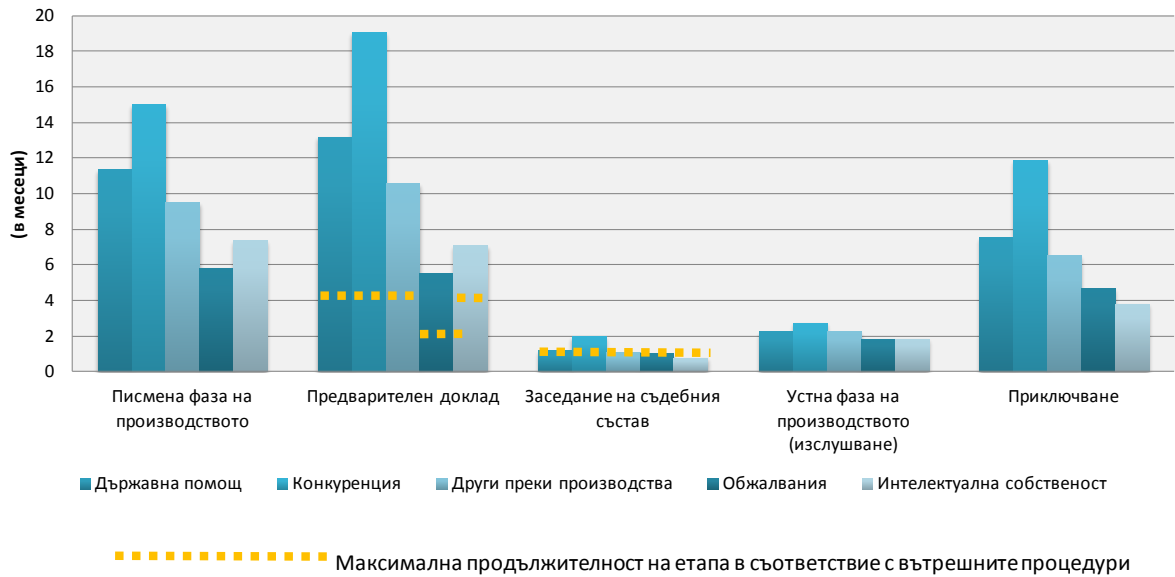
28. Както е описано в точка 9, Съдът на ЕС публикува информация за общата средна продължителност на делата като ключов показател за ефективността на работата. Сметната палата потвърди, че изчислението на средната продължителност на ключовите етапи (според вида на решението, вида на производството или предмета на делото), направено от Съда на ЕС за вътрешни цели относно делата, приключени през 2014 г. и 2015 г. в Съда и в Общия съд, е извършено правилно. Тя освен това извърши по-задълбочено изчисление на средната продължителност, тъй като сметохме това за важно за управлението на делата (вж. *фигура 4*).

Фигура 4 — Средна продължителност (в месеци) на основните етапи (според вида на решението, производството и предмета) за делата, приключени през 2014 г. и 2015 г. в Съда на Европейския съюз

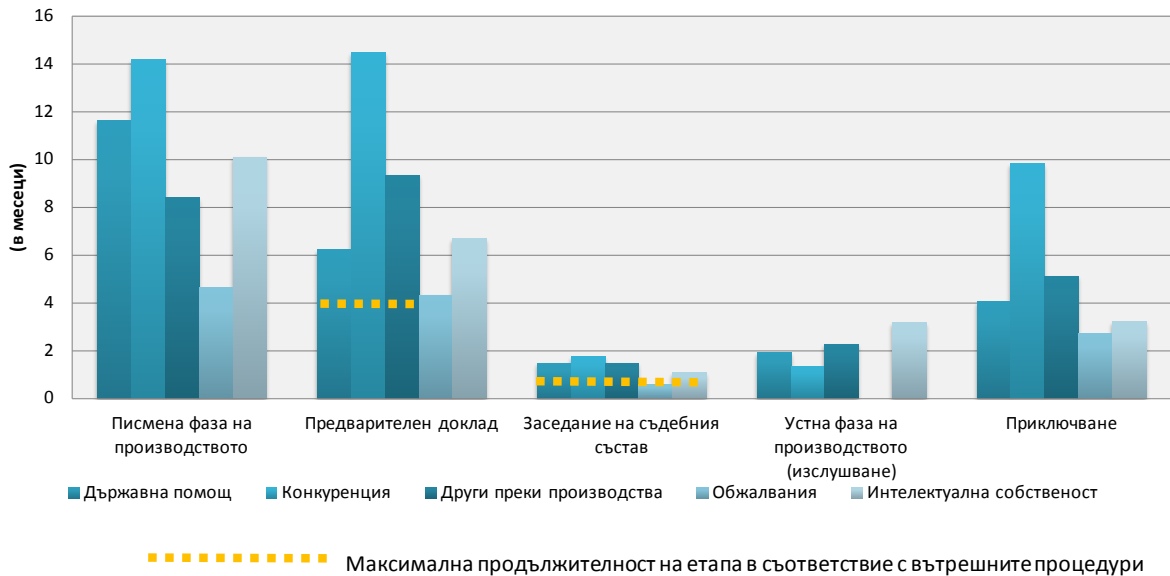

Общ съд

Решения

Определения

Забележка: Данните за средната продължителност на писмената фаза на производството включват периода от приключването на тази фаза до изготвянето на превод на последния представен процесуален документ.

Източник: ЕСП, въз основа на данни, предоставени от СЕС.

29. За няколко ключови етапа двете юрисдикции определят стандартни инструктивни срокове (вж. **точки 54 и 57**). Като се имат предвид обаче различията в естеството на делата и факторите, които им влияят, тези срокове са приблизителни и не могат да

бъдат спазени при всяко конкретно дело. Както е показано на **фигура 4**, средната продължителност на ключовите етапи обикновено надхвърля инструктивните срокове, въпреки че съществуват различия при двете юрисдикции.

30. Например средната продължителност на подготовката на предварителния доклад при дела, приключени през 2014 г. и 2015 г. в Съда, е била около три месеца (при инструктивен срок от два месеца), а в Общия съд — близо девет месеца (при инструктивен срок от два или четири месеца, в зависимост от вида на делото²⁸).

31. По отношение на средната продължителност на производството съществува значителна разлика между делата, приключени със съдебно решение, и тези, приключени с определения²⁹, но независимо от вида на делото и вида решение (съдебно решение или определение), писмената фаза на производството, изготвянето на предварителния доклад и приключването са най-дългите етапи от цялото движение на делото.

32. Извършеният от Сметната палата преглед обхваща следните ключови етапи от управлението на делата:

- Подаване на процесуални документи и първоначално обработване (включително приемането и предаването на процесуалните документи), известни още като писмена фаза на производството, от съответните секретариати (вж. **точки 36—40**);
- Разпределяне на делото от председателите на двете юрисдикции, в това число от първия генерален адвокат, ако е целесъобразно (вж. **точки 41—45**);

²⁸ При обжалване — два месеца, а при другите производства — четири месеца.

²⁹ За повече информация, на **фигура 4** е показана средната продължителност на делата, приключени с определения, с разбивка по основни етапи. Следва да се отбележи обаче, че докато делата, приключени със съдебно решение преминават през всички етапи на производството, тези с определения могат да бъдат приключени на различни етапи от производството и по различни причини.

- Разглеждане на делото от съдебния състав и съдията докладчик след като е направено разпределението, при спазване на ограниченията, описани в **точка 13** (вж. **точки 46—50**); и
- Наблюдение и управление на движението на делата от председателите на двете юрисдикции (вж. **точки 51—60**).

Използване на информацията, събрана чрез въпросниците на Сметната палата

33. Въпросниците относно подбраните 60 дела, заведени в двата секретариата и разпределени на съдиите (и където е целесъобразно, на генералните адвокати), имат за цел да съберат информация за факторите, влияещи върху продължителността на производството (вж. **точка 19**), забавянето в резултат на всяка отделна причина, както и да се получат допълнителни разяснения относно конкретни дела (например добри практики). Получените отговори обаче имат различна степен на информативност.

34. Въз основа на получените отговори е извършен анализ на честотата на факторите, влияещи върху работата на Съда на ЕС. Проведените впоследствие интервюта със съдиите и генералните адвокати потвърждават, че тези причини влияят върху общата продължителност на делата. За повечето от делата секретариатите предоставиха информация за време на забавяне в резултат от всеки фактор. Съдиите и генералните адвокати предоставиха такава информация само за по-ограничен брой дела. Ето защо за Сметната палата не беше възможно да извърши оценка на влиянието на отделните фактори върху продължителността за всички дела от извадката.

35. В **приложение II** се съдържа подробен анализ на отговорите на въпросниците, който показва честотата на факторите, влияещи на работата на секретариатите, съдиите и генералните адвокати и водещи до забавяне на производствата. **Фигури 5—8** представят обобщение на тази информация.

Подаване на процесуални документи и първоначално обработване в секретариата (писмена фаза на производството)

36. Писмената процедура се управлява от съдебните секретари, които прилагат разпоредбите на съответния Процедурен правилник. В него се посочват, наред

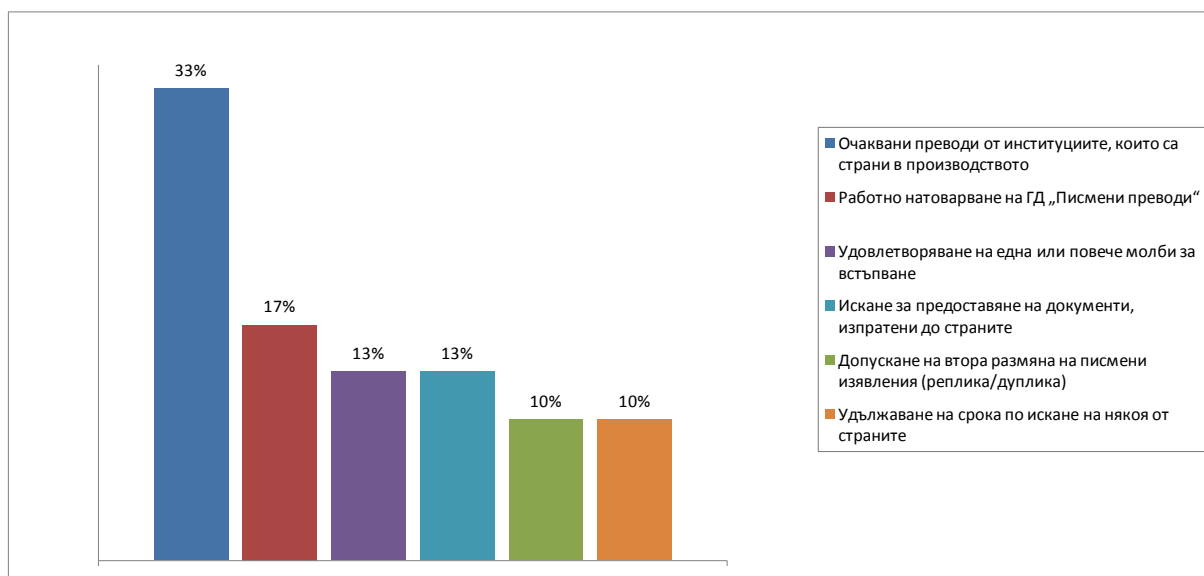
с другото, и сроковете, приложими към страните за представянето на техните становища или коментари в писмен вид.

37. Проведеният от Сметната палата анализ показва, че през 2014 г. и 2015 г. тази фаза е била с продължителност средно 6,6 месеца в Съда и 9,1 месеца в Общия съд.

И в двата случая тя е представлявала значителна част от целия цикъл на производството. Следва да се отбележи, че продължителността на тази фаза се определя от Процедурния правилник, който определя крайните срокове за представяне на различните *процесуални документи*, но също зависи и от участниците в производството (ако например искат удължаване на сроковете или поверително третиране на определена информация), както и от това, дали трети страни искат да встъпят в него.

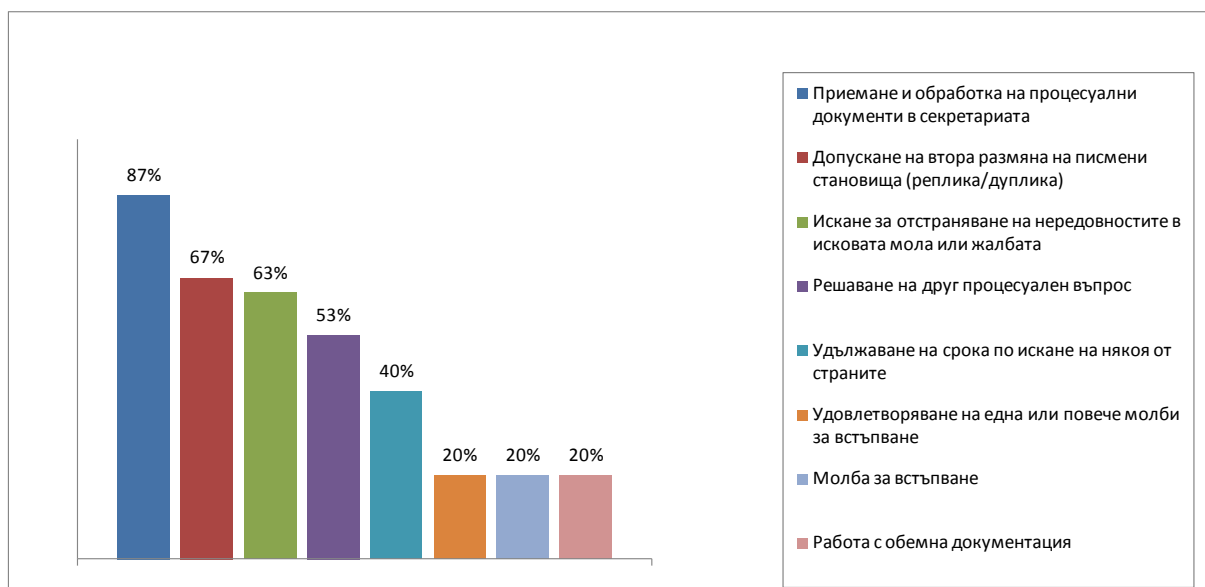
38. Преглед на най-често срещаните фактори, които според отговорите на двата секретариата относно 60-те дела от извадката са повлияли на продължителността на писмената фаза на производството, е представен във **фигура 5** за Съда и във **фигура 6** за Общия съд.

Фигура 5 — Най-често срещани фактори, влияещи върху продължителността на писмената фаза на производството в 30-те проверени дела в Съда

Източник: Анализ на въпросниците от Съда на ЕС, проведен от ЕСП.

Фигура 6 — Най-често срещани фактори, влияещи върху продължителността на писмената фаза на производството в 30-те проверени дела в Общия съд

Източник: Анализ на въпросниците от Съда на ЕС, проведен от ЕСП.

39. Прегледът показва, че за Съда двата най-често посочвани фактора се отнасят до преводите, извършвани от други институции на ЕС³⁰ и тези в резултат на натовареността на Генерална дирекция „Писмени преводи“ (DG TRAD)³¹ на Съда на ЕС. Направен е допълнителен анализ на влиянието на работата на ГД „Писмени преводи“ върху управлението на делата (вж. **точки 74—79**), който показва, че влиянието на този фактор върху общата продължителност на делата е ограничено. При Общия съд посочените фактори касаят предимно нормативно определените процедури, свързани с обмена на документи между страните в производството³², и времето, необходимо за работа по делата със значителен обем документация. Примери за причините за

³⁰ Институциите на ЕС трябва да предоставят превод на френски език на процесуалните документи по делата, в които участват.

³¹ Относно петте случая, при които удължаването се е дължало на работното натоварване на ГД „Писмени преводи“, при четири от тях удължаването е било между два и седем дни. При другото дело то е било 1,7 месеца.

³² Например приемането и обработването на процесуални документи в секретариата (както и решенията на съдиите за последващите процесуални действия), допускането на втора размяна на писмени становища, уреждането на процесуалните документи, други процесуални въпроси, удължаването на сроковете, поискано от страните и молбите за встъпване.

удължаване на продължителността на писмената фаза на производството за Съда и Общия съд са посочени в **каре 2**.

Каре 2 — Примери за удължаване на писмената фаза на производството в Съда и в Общия съд

Съд

Един случай засяга преюдициално запитване, отправено от национална юрисдикция, което не е било достатъчно подробно. Извършването на оценка от Съда относно последиците от делото се е оказало сложно. Изпращането на искане до националния съд, за да бъдат получени необходимите разяснения, е отнело три месеца. Подобна ситуация се е случила и при друго дело, при което производството е било удължено с един месец и десет дни.

Общ съд

В един от случаите, свързан с *жалба за отмяна*, удължаването на процедурите с 18 месеца се дължи на правни спорове между страните по въпроси, свързани с поверителността. В друг случай проблемите, свързани с поверителността, са били решени едва след 17 месеца.

40. Извършената от Сметната палата проверка установи, че и двете юрисдикции вече са предприели активни действия за промяна и подобряване на някои процедури, които са повлияли върху продължителността на писмената фаза на производството, с цел да бъдат избегнати прекомерни забавяния в тази фаза. Примери за такива действия са непрекъснатото усъвършенстване на Процедурния правилник, опростяването на процедурите за вземане на решения и процесът на все по-широко използване на компютърното приложение за подаване и получаване на процесуални документи по електронен път (*E-Curia*) от 2011 г. насам, чрез което се цели да се сведе до минимум използването на документи на хартиен носител.

Процес на разпределяне на делата, заведени пред двете юрисдикции

41. Във всяка от двете юрисдикции разпределянето на делата се извършва когато бъдат получени достатъчно нови иски или молби или жалби, за да се осигури равномерно разпределение на работното натоварване между съдиите. Анализът на данните, отнасящи се до дела, приключени през 2014 г. и 2015 г., показва, че средният

период от време от получаването на делото до разпределянето му на съдия е 2,3 месеца в Съда и 1,5 месеца в Общия съд. Това обаче не се отразява съществено върху общия период от време, необходимо за работата по делото, тъй като същевременно протича важна предварителна работа в съответния секретариат.

Съд

42. Председателят на Съда е отговорен за определянето на конкретен съдия докладчик, а първият генерален адвокат разпределя делото на генерален адвокат. При разпределянето се вземат предвид няколко фактора, вкл. текущото работно натоварване на съдиите и сходството с други дела. Освен това се прилагат правила за избягване на разпределянето на съдии от същата националност като делото, а при обжалванията в Общия съд делото не се разпределя на съдия от същата националност като тази на първоначалния съдия докладчик.

43. В случаите, когато има нужда от взимане на спешни процесуални решения или от *бързо производство*, се прилага разпределяне на *ad hoc* основа. Делата, изискващи *спешно преюдициално производство*³³ се разглеждат от специално сформиран за целта състав. По принцип когато дадено дело може бързо да бъде разрешено чрез определение на съда, председателят се стреми да го разпредели незабавно на съдия докладчик съгласно Процедурния правилник³⁴.

Общ съд

44. Председателят на Общия съд разпределя делата последователно между деветте състава в съответствие с разпоредбите в Процедурния правилник³⁵. В него се предвиждат четири отделни *списъка за ротация*, приложими съответно към: i) делата,

³³ Дела, свързани с неотложни въпроси от областта на свободата, сигурността и правосъдието.

³⁴ Вж. член 53, параграф 2 (липса на компетентност или явно допустими искания), член 99 (отговор с мотивирано определение) и член 181 (явно недопустима или явно неоснователна жалба или насрещна жалба) от Процедурния правилник.

³⁵ Решения в съответствие с член 25 от Процедурния правилник на Общия съд (ОВ С 313, 26.10.2013 г., стр. 4 и ОВ С 296, 16.8.2016 г., стр. 2).

отнасящи се до прилагането на правилата за конкуренция спрямо предприятията, на правилата относно предоставените държавни помощи и на правилата относно мерките за защита на търговията; ii) делата относно правата на интелектуална собственост; iii) делата в областта на публичната служба (само от 2016 г. нататък) и iv) всички останали дела.

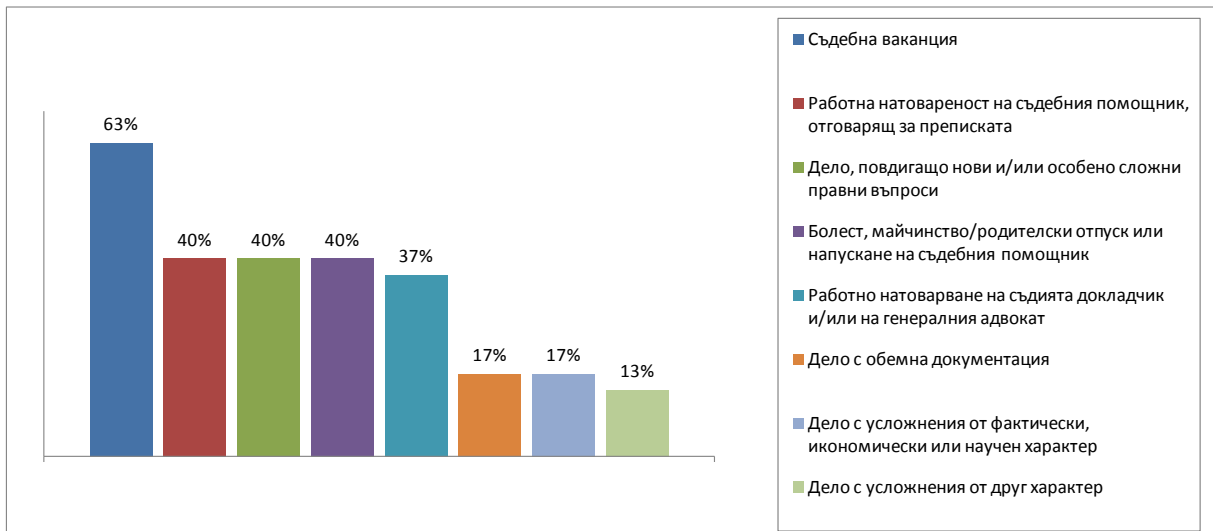
45. В съответствие с приложимите правила председателят може да направи дерогация от ротацията, на основание на това, че постъпилите иски молби или жалби са свързани с други такива, които са в процес на разглеждане или са вече приключени, или с цел да осигури равномерно разпределение на работното натоварване. Информацията, предоставена от Общия съд показва, че приблизително 40 % от делата през 2014 г. и 2015 г. са били разпределени извън ротационната система. След разпределяне на делото на определен състав председателят на състава предлага съдия докладчик за всяко отделно дело, след което председателят на Общия съд взема окончателно решение.

Процес на разглеждане на делата от съставите и от съдиите докладчици след разпределянето им

46. Разглеждането на делата след тяхното разпределяне до приключването им включва няколко етапа и представлява съществена част от цялата им продължителност — по-специално подготовката на предварителните доклади през 2014 и 2015 г. отнема средно 3,2 месеца в Съда и 9,4 месеца в Общия съд, а приключването на делата отнема средно 4 месеца в Съда и 5,3 месеца в Общия съд. Както е описано в **точки 33 и 34**, информацията, предоставена от съдиите и генералните адвокати в повечето от въпросниците, се отнася до честотата на различните фактори, влияещи върху продължителността, а не до времетраенето, което е свързано тези фактори. Освен това, въпреки че Сметната палата разполага с информация за времетраенето на всеки етап, няма данни колко работни дни действително са били необходими за изпълнение на всеки етап, включително работата на съдиите, генералните адвокати и техните кабинети.

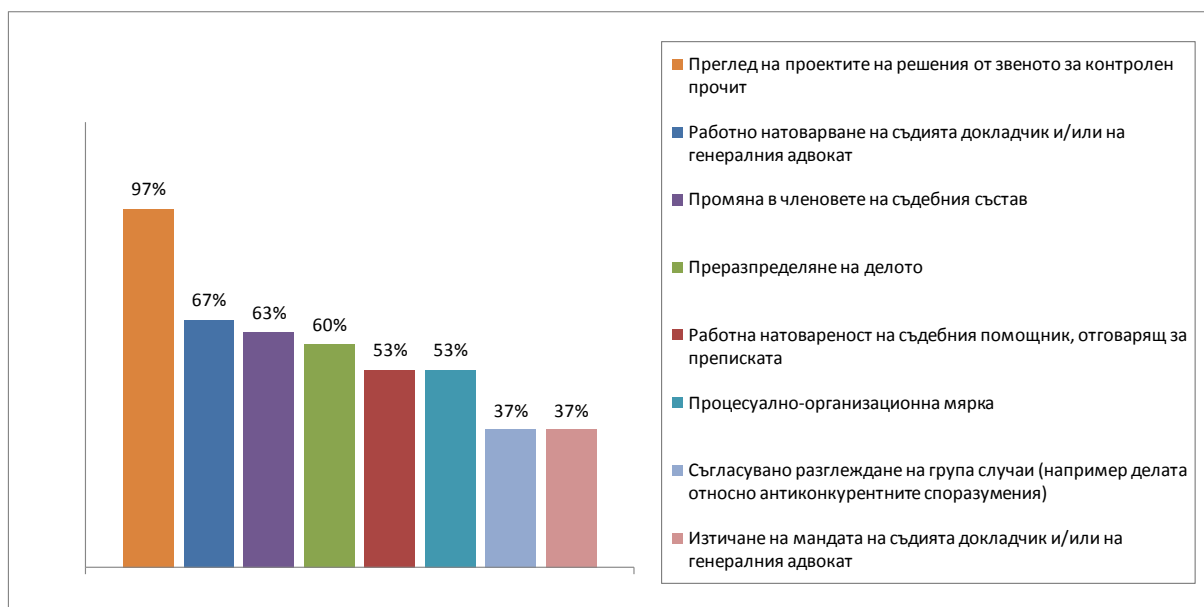
47. Отговорите на въпросниците обаче са първоначален източник на информация, въз основа на който Съдът на ЕС би могъл да задълбочи анализа си. Общ преглед на най-често срещаните фактори, влияещи върху продължителността на работата по делата, посочена от съдиите по отношение на съответните дела (и където това е приложимо, от генералните адвокати), е представен във **фигура 7** за Съда и във **фигура 8** за Общия съд. Подробният анализ на факторите, оказващи въздействие върху продължителността на 60-те подобрани дела, е представен в **приложение II**.

Фигура 7 — Най-често срещани фактори, влияещи върху продължителността на работата по проверените 30 дела в Съда

Източник: Анализ на въпросниците от Съда на ЕС, проведен от ЕСП.

Фигура 8 — Най-често срещани фактори, влияещи върху продължителността на работата по проверените 30 дела в Общия съд

Източник: Анализ на въпросниците от Съда на ЕС, проведен от ЕСП.

48. За Съда най-често срещаните фактори, посочени във въпросниците, които влияят върху продължителността на разглеждането на делата, са *съдебните ваканции*³⁶, работното натоварване на съдебните помощници, както и техните отпуски по болест, майчинство, родителски отпуск или напускане, работното натоварване на съдиите докладчици и генералните адвокати, сложността и обемът на документацията по делото.

49. В Общия съд най-често срещаният фактор, влияещ върху продължителността на включените в извадката дела, се отнася до времето, необходимо на звеното за контролен прочит на съдебните решения. Това се дължи на значителното работно натоварване на тази служба в резултат на усилията за намаляване на обема на натрупаните за разглеждане дела през 2014 г. и 2015 г. Независимо от това, следва да се отбележи, че определените за тази дейност вътрешни срокове обикновено се спазват. Другите често посочвани фактори са работното натоварване на съдиите докладчици и на техните съдебни помощници, смяната на членове на състава,

³⁶ По време на периодите на съдебна ваканция Съдът на ЕС продължава да работи, но не се провеждат съдебни заседания и разисквания, освен ако конкретните обстоятелства по делото не го налагат.

разглеждащ конкретното дело, преразпределянето на делата и извършването на процесуално-организационни действия. В **каре 3** са представени сравнения на честотата на специфичните фактори в Съда и в Общия съд.

Каре 3 — Сравнения на честотата на специфични фактори в Съда и в Общия съд

Сложност на делото и обем на преписката

Сложността на въпросите, повдигнати от делата, се определя от съдиите като един от най-често срещаните фактори, влияещ върху продължителността след писмената фаза на производството. И двете юрисдикции са изправени пред този проблем (посочен при 40 % от делата в извадката в Съда и при 33 % за Общия съд). Отговорите показват също така, че и двете юрисдикции са еднакво засегнати от проблема с обемните преписки по делата, който е посочен като фактор в около 20 % от избраните дела както в Съда, така и в Общия съд.

Работно натоварване

Общият съд посочва, че работното натоварване на съдията докладчик / генералния адвокат и на отговорния за случая съдебен помощник е често срещан фактор, повлияващ продължителността на производството, (който се отнася до 67 % и 53 % от избраните дела). Този фактор се посочва значително по-рядко от Съда (съответно 37 % и 40 %).

Изтичане на мандата на съдиите докладчици, смяна на членовете на съдебния състав, преразпределяне на делата

Според отговорите на Съда на ЕС изтичането на мандата на съдиите докладчици е фактор, повлияващ продължителността на производството, по-често срещан в Общия съд (37 %), отколкото в Съда (под 10 %).

Другите два фактора, споменавани често от Общия съд като повлияващи продължителността на производството (около 60 % от отговорите) са промяната в участниците на съдебния състав и преразпределянето на делата. Тези фактори често са свързани с изтичането на мандата на съдията.

Спиране на производството

Шест от проверените дела в Общия съд са били предмет на официално *спиране на производството* съгласно Процедурния правилник³⁷, в сравнение с нито едно дело в Съда. Въпреки това за три дела в Съда съдиите докладчици са посочили, че продължителността на производството е повлияна от „неофициално“ спиране, което не е предвидено в Процедурния правилник. Например, това е направено, когато Съдът е задържал разглеждането на делото с цел да се изчакат решенията по други подобни дела.

50. Интервютата, проведени от Сметната палата с генералните адвокати показват, че те осъзнават необходимостта, когато това е възможно, от разглеждането на делата в рамките на инструктивните срокове, без да се понижава качеството на работата. Те също така подчертаха сериозното отражение на липсата на съдебния помощник, разпределен за конкретното дело, върху ефикасността на работата по делото, особено при липсата на осигурен заместник. Проблемът с несигурността, произтичаща от приключването на мандата на съдиите и прехвърлянето на работата на оттеглящите се съдии също бяха посочени като области, в които могат да бъдат направени подобрения.

Мониторинг

51. Мониторингът и проследяването на хода на делата, включително разработването на онлайн инструменти за мониторинг, се развиват положително с течение на времето. Съдиите, с които Сметната палата проведе интервюта, потвърждават тяхното значение за ефикасността на разглеждането на делата.

52. Подходът на Съда на ЕС към мониторинга на спазването на инструктивните срокове се основава на следене на отделни дела и на сигнализиране, когато те не могат да бъдат спазени. Предвид обаче индикативния характер на сроковете, очаква се

³⁷ Дело може да бъде спряно при определени обстоятелства (напр. ако Съдът и Общият съд са сезирани за дела, които имат еднакъв предмет, повдига се еднакъв въпрос за тълкуване или се оспорва валидността на един и същ акт). Определението или решението за спиране на делото се връчва на страните. Вж. член 55 от Процедурния правилник на Съда и член 69 от Процедурния правилник на Общия съд.

те да бъдат спазвани като средна стойност от всяка юрисдикция, като продължителните дела могат да бъдат компенсирани от онези, които изискват по-малко време.

Съд

53. Мониторингът и проследяването на хода на делата е изцяло отговорност на председателя. Той извършва мониторинг на спазването на сроковете чрез ежеседмични срещи с председателите на съставите и с първия генерален адвокат. Процесът на мониторинг се е променил през годините и понастоящем се изготвят все по-подробни графици и анализи, предназначени да подпомагат проследяването на действията, като това се придружава от различни доклади и ИТ инструменти, например *Suivi des Affaires*. Един от тях, докладът „État des affaires“, отбелязва със символа звездичка (*) делата, при които не е спазен инструктивният срок за изготвяне на предварителния доклад от съдията докладчик, а наскоро въведеният³⁸ „Fiche délai“ предоставя повече подробности и определя приблизителни дати за следващите етапи на делото. Също така през 2016 г. Съдът въведе „Plan de rattrapage“, който следва да се изготвя за делата, при които не са били спазени инструктивните срокове.

54. Съдът въвежда все повече мерки за намаляване на времето за разглеждане на делата, както и за идентифициране и премахване на удължаването на сроковете на етапите на производството. По-специално, от 2004 г. насам той е приел „Échéancier“ като част от Практическото ръководство³⁹ за разглеждане на делата, заведени пред Съда. В него се определят инструктивни срокове за различните етапи на управлението и разглеждането на повечето дела.

55. Системата на инструктивни срокове дава истински стимул за приключване на различните етапи на процеса в рамките на определените срокове. Това обаче представлява „универсален“ подход. Определеният срок не отчита вида, сложността

³⁸ Вж. Меморандум 29/2016 от председателя Lenaerts от 11 март 2016 г.

³⁹ Вътрешен документ „Guide pratique relatif au traitement des affaires portées devant la Cour de Justice (document interne de la Cour – dernière mise à jour à compter de juin 2017)“.

или други характеристики на отделните дела и може да бъде твърде кратък при сложни дела или твърде дълъг при по-лесни дела.

Общ съд

56. В Общия съд председателят носи цялата отговорност за осигуряване на мониторинг и проследяване на делата след тяхното разпределяне на съдиите. Съществува по-широка колективна отговорност поради участието на председателя на Общия съд, председателя на състава и съдията докладчик във всяко конкретно дело. Понастоящем, както и в Съда, се признава необходимостта от по-строг мониторинг и проследяване и с течение на времето са се развили инструменти за тази цел.

57. Общият съд е разработил и използва анализи на данни и графици, с цел насърчаване спазването на общите срокове, определени за някои от ключовите етапи на управление на делата⁴⁰, и за намаляване на средната продължителност на разглеждане на делата. В допълнение към ИТ инструмента „Suivi des Affaires“, през 2011 г. Общият съд е въвел „Tableau de Productivité“ и таблица с натрупаните закъснения, която се изпраща всяко тримесечие до всички съдии. Данните от този доклад се обсъждат веднъж на тримесечие между председателя на Общия съд и председателите на съдебните състави, за да се установи за кои етапи от производството са необходими допълнителни усилия.

58. В допълнение към споменатия доклад съществуват инструменти, които се използват на всеки три месеца за измерване на ефективността на работата. Те се състоят от записки относно делата, съдържащи анализ на случаите на удължаване на сроковете, списък на делата със „значително“⁴¹ удължаване на срока и конкретни електронни напомнящи писма до отделни съдии, изброяващи делата под тяхна

⁴⁰ Вътрешен документ „Gestion des dossiers au sein des Cabinets du Tribunal (Août 2010)“ и ръководство за вътрешните процедури, които се актуализират редовно (последна промяна от май 2017 г.). Съществуват и вътрешни правила относно писмения превод на документите по време на писмената фаза на производството.

⁴¹ Понастоящем „значително“ удължаване означава закъснение от над три месеца, а към момента на въвеждането на този инструмент през 2009 г. това е било две години.

отговорност, които са били удължени. Подробната информация на равнището на отделните съдии е увеличила прозрачността, повишила е информираността и е насърчила своевременното решаване на делата.

59. Очевидно е, че през последните години е даден по-голям приоритет на по-активното управление на делата, което е довело до положителни резултати като цяло още преди влизането в сила на реформата. Например направеният от Общия съд анализ показва, че за всички неприключени дела общият брой дни за изготвяне на предварителните доклади, които надхвърлят инструктивния срок, се е намалил от 130 000 дни през 2010 г. на 15 000 дни в края на 2016 г., което представлява намаление от почти 90 %⁴².

60. И в двете юрисдикции продължаващото разработване на ИТ системи като докладите *Business Intelligence* (преди — *Business Object*) и системата *ARGOS*, които ще бъдат въведени през 2017 г., следва да осигури по-подробна информация чрез персонализирано табло, което да показва всички неизпълнени задачи и етапи от процеса на работа на съдиите, генералните адвокати и съдебните помощници. Въпреки че тези разработки би трябвало да спомогнат за по-строг мониторинг на ситуацията относно евентуалното удължаване на сроковете на разглеждане на делата, настоящата проверка не може да оцени вероятното им въздействие. Междувременно редица интервюирани съдии споделиха, че са разработили свои собствени *ad hoc* системи (в много случаи таблици *Excel*), за да следят хода на делата.

Преминаване от съдебна статистика към специфични за конкретните условия срокове и показатели за ефективност на работата

61. Съдът на ЕС отчита ефективността на работата си с помощта на съдебна статистика, включваща по-специално броя на заведените в съответната година дела, приключените дела през годината и висящите дела в края на годината, както и средната продължителност на приключените през годината производства. Във вътрешен план институцията използва за информационни цели една по-подробна

⁴² За справка, в Общия съд са били заведени 636 нови дела през 2010 г. и 974 през 2010 г.

разбивка на броя дела заедно с повече аналитични средни стойности на продължителността.

62. Въпреки че публикуваните от Съда на ЕС данни за средната продължителност дават представа за цялостната съдебна дейност, те се отнасят до сбор от дела, които имат много различна степен на сложност. Това позволява да се придобие само частична представа за работата на Съда на ЕС по отношение на продължителността на производствата.

Тенденции в измерването на ефективността на работа на съдебната система

63. Съдът на ЕС измерва ефективността на работата си главно чрез оценка на промените в броя на приключените дела и чрез сравняване, конкретно за Съда, на средната продължителност на приключените дела с инструктивните универсални срокове за различните етапи на производството. По този начин при измерването на ефективността Съдът на ЕС дава превес на показателите за резултатите, без да отчита използваните (вложените) ресурси.

64. Този подход на управление оценява общо резултатите от изпълнението. Съдът на Европейския съюз не извършва мониторинг на производството според установени стандарти, които се основават на продължителност на делата, съобразена с тяхната правна сложност и вид. При липсата на информация относно сложността на съответните дела, увеличаването на броя на приключените дела и/или намаляването на средната им продължителност не означава непременно по-голяма ефективност.

65. Извършеният от Сметната палата преглед взе под внимание по-общите тенденции в измерването на функционирането на съдебната система. Във връзка с това

установихме, че работата на Европейската комисия за ефективност на правосъдието (CEPEJ)⁴³, създадена от Съвета на Европа, е особено полезна.

66. Сметната палата прегледа ръководството за прилагане на CEPEJ относно времевите рамки⁴⁴ за съдебни производства. Определянето на тези времеви рамки е основна стъпка към измерване и сравнение на ефективността на разглеждане на делата и концептуално определяне на забавянето като брой или процент висящи дела, които не са приключени в планирания срок.

67. Съгласно практическото ръководство сроковете следва да бъдат прилагани към различни категории производства и вземат под внимание сложността на делата. Например, резултатите от изпълнението могат да бъдат измервани чрез определяне на срокове - например приключване на 90 или 95 % от делата в рамките на срок от 12 до 36 месеца, в зависимост от вида и сложността на производството.

68. Сметната палата извърши също и анализ на основните насоки на CEPEJ относно управлението на времето⁴⁵, за да определи добрите практики, които биха могли да се прилагат и за производствата в Съда на ЕС. Тя констатира по-специално, че изготвеният от CEPEJ контролен списък за управление на времето може да бъде добър инструмент за оценка на степента, в която Съдът на ЕС разполага с подходяща информация и анализира конкретни аспекти на съдебното производство. Контролният списък е

⁴³ Рамкова програма за разглеждане на всички дела в оптимални и предвидими срокове (2005 г.); Контролен списък за управление на времето (Контролен списък с показатели за анализа на продължителността на производствата в съдебната система) (2005 г.); Сборник с най-добри практики относно управлението на времето на съдебните производства (2006 г.); Ревизирани насоки Saturn за управление на времето на съдебната система (2014 г.); Ръководство за прилагане „Към европейски времеви рамки за съдебните производства“ (2016 г.).

⁴⁴ Това са сроковете, в които трябва да бъдат решени определен брой или процент дела, като се отчита съответната продължителност на отделните висящи дела.

⁴⁵ По-специално, следните общи насоки на действие са определени от CEPEJ в нейната рамкова програма: подобряване на предвидимостта на времевите рамки, определяне и мониторинг на стандарти за оптимална времева рамка за всички видове дела, подобряване на статистическите инструменти и разработване на стратегии за информация и комуникация и определяне на приоритети при управлението на делата.

организиран около шест показатели за управление на времето. В **приложение III** са представени конкретните точки в контролния списък, свързани с всеки от тези показатели. Във **фигура 9** е представена оценката на Сметната палата на това, до каква степен наличната информация и последващите анализи, направени от Съда на ЕС, са в съответствие с насоките на СЕРЕЈ относно тези показатели. Това се базира на проверка на системите на Съда на ЕС за разглеждане на делата и на анализа на извадката от 60 приключени дела (вж. **точки 36—60**). Въпреки че вече е постигнат значителен напредък в повечето области, обхванати от шестте показатели на СЕРЕЈ относно управлението на времето, прегледът установи, че все още има възможности за подобряване на измерването на ефективността на работа на съдебната система.

Фигура 9 — Оценка на Сметната палата на степента, до която Съдът на ЕС следва най-важните насоки на СЕРЕЈ, свързани с контролния списък за управление на времето

Показатели на СЕРЕЈ	Прилага ли се показателят от Съда на ЕС?	Оценка на съвместимостта между процедурите за управление на времето на Съда на ЕС и насоките на СЕРЕЈ, определени чрез показателите
1) Способност за оценяване на общата продължителност на производствата	Да	Съществуват налични данни за продължителността на производствата за всяко отделно дело, както по отношение на общата продължителност, така и по отношение на продължителността на отделните етапи на производство (вж. <u>точки 28–30</u>).
2) Установени стандарти за продължителност на производствата	Частично	Въпреки че Съдът на ЕС е определил стандартни инструктивни срокове за разглеждане на делата за определени етапи на производството, те не са съобразени с различните видове дела (вж. <u>точки 55 и 57</u>).
3) Разработена в достатъчна степен типология на делата	Частично	ИТ системите, използвани от Съда на ЕС, предоставят подробна информация за делата. Тази информация обаче не е използвана за категоризирането на делата по отношение на тяхната сложност и средна продължителност (вж. <u>точка 62</u>).
4) Възможност за проследяване на хода на производството	Частично	Въпреки че графикът на най-важните и типични етапи на производство се отчита, не се отчитат действителното време (ресурси) за всеки етап от процедурата и факторите, повлияващи продължителността на делата (вж. <u>точки 34, 46 и 47</u>).
5) Средства за бързо диагностициране на закъснения и смекчаване на последиците от тях	Частично	Редовно се отбелязват удълженията след превишаване на стандартните инструктивни срокове, които обаче не вземат предвид сложността и вида на делата (вж. <u>точки 55 и 57</u>).
6) Използване на модерни технологии като инструмент за управление на времето в съдебната система	Частично	Основните данни за всички дела се записват в ИТ системите и могат да бъдат бързо достъпни. Събраните данни обаче не се използват изцяло за целите на управлението (вж. <u>точки 69–72</u>). ИТ системите не са напълно интегрирани (вж. <u>точки 81 и 82</u>).

Източник: ЕСП.

69. СЕРЕЈ подчерта необходимостта от определяне на стандарти за продължителността на производствата и отбеляза, че „ако се наблюдават или предвиждат отклонения от стандартите и определените съдебни срокове, следва да се предприемат бързи действия с цел премахване на причините за тези отклонения“⁴⁶. Анализът на отговорите на въпросниците относно подбраните от Сметната палата дела показва, че отклоненията от инструктивните срокове се дължат например на броя на разпределените на даден съдия дела и тяхната сложност, на изтичането на мандата на съдиите или отсъствието на участващите съдебни помощници (вж. **точки 48 и 49**).

Анализ на сложността на делата — възможен подход за подпомагане на процеса на управление

70. Според отговорите на Съда на ЕС на въпросника относно извадката от дела, сложността е важен фактор, който оказва влияние върху общата продължителност на производството (вж. **точки 47 и 48**). Сметната палата счита, че анализът на сложността на делата би могъл да бъде доразвит, като се използват съществуващите данни, за евентуално подобряване на процеса на разглеждане на делата в Съда на ЕС.

⁴⁶ Преработени насоки Saturn за управление на времето в съдебната работа (2014 г.).

С цел да проучи тази възможност, тя извърши анализ, за да установи дали съществува корелация⁴⁷ между конкретни фактори⁴⁸, които са показателни за сложността и общата продължителност на делата, приключени през 2014 г. и 2015 г.

71. Резултатите от извършения от Сметната палата анализ, представени в **приложение IV**, показват относително силна положителна корелация⁴⁹ между тези фактори за правна сложност и продължителността на делото. Всеки един от използваните фактори може да се счита за значим по отношение на общата продължителност на делата. От това става ясно, че може да се използва по-задълбочен анализ на историческите данни за делата с цел генериране на по-подробна информация относно управлението, отколкото в момента съществува, и идентифициране на дела, чиято продължителност е била значително по-дълга или по-кратка от очакваното предвид характеристиките на делата. Тази информация може след това да се използва за идентифициране например на повтарящи се проблеми, довели до прекомерна продължителност, както и на най-добрите практики, водещи до приключване на делата в по-кратки срокове. Тя би могла да подпомага процеса на вземане на решения през целия цикъл на развитие на делата и да допринесе за подобряване на ефективността на цялостния процес на разглеждане на делата.

⁴⁷ Корелацията е статистическа мярка, която показва степента на наблюдаваната взаимозависимост в колебанията на две или повече променливи, които варират заедно. Положителната корелация показва до каква степен тези променливи нарастват или намаляват паралелно; отрицателната корелация показва до каква степен нараства едната променлива, докато другата намалява.

⁴⁸ За Съда на ЕС: средната продължителност за минали дела от един и същ вид (определена въз основа на вида на процедурата и вида на решението), съдебният състав, на който е разпределено делото, като се има предвид, че по-сложните дела обикновено се разпределят на състави от петима съдии и на *големия състав*, общият брой страниците на документите, които са част от делото, броят страници, преведени по делото, наличието на заключение от генералния адвокат, видът решение (съдебно решение или определение), броят страници на решението. За Общия съд: средната продължителност за минали дела от един и същ вид (определена въз основа на предмета на делото и вида на решението), общият брой страници на документите, които са част от делото, броят страници, преведени по делото, видът решение (съдебно решение или определение), броят страници на решението.

⁴⁹ Коефициентът на корелация е 0,7 (по скала от 0 до 1, където 0 означава липса на корелация, а 1 означава пълна положителна линейна корелация).

72. Изложеният анализ представлява първи опит за използване на съществуващите данни. Очевидно е, че той би могъл да бъде допълнително прецизиран въз основа на практиката на Съда на ЕС, включително като се отчитат повече фактори и се адаптират относителните тегла за различните фактори.

Подкрепа за процеса на разглеждане на делата

73. Функцията на подпомагащите служби е да улесняват ефективното изпълнение на основните етапи на разглеждане на делата. Сметната палата извърши проверка на някои аспекти на преводаческата дейност (вж. ***точки 74—79***), както и на ИТ системите (вж. ***точки 80—85***).

Писмени преводи

74. Преводът на документи играе ключова роля в подпомагането на съдебната дейност на Съда на ЕС, предвид неговото задължение да разглежда дела и да разпространява значителен брой правни решения на всички официални езици на ЕС. Наличието на писмен превод на определени ключови етапи⁵⁰ може пряко да засегне продължителността на цялото движение на делото. В делата от извадката на Сметната палата (вж. ***точки 36—40*** и ***46—50***) това въздействие е ограничено в сравнение с общия график на делото.

75. През периода 2014—2016 г. в Съда на ЕС е извършван превод на общо 1,1 млн. страници годишно. 26 % — 36 % от преводите са извършени от външни *юрист-лингвисти*, като годишните разходи за това варират от 9 до 12 млн. евро.

Определяне на срокове

76. Съдът на ЕС има различни методи за определяне на срокове относно писмените преводи на документацията по делата. За повечето писмени преводи се определят съобразени с конкретните условия срокове⁵¹. Като алтернатива се използват фиксирани

⁵⁰ Например наличието на превод на последния процесуален документ в края на писмената фаза на производството и на проекторешението.

⁵¹ Това се отнася до решенията и заключенията на генералните адвокати.

срокове, които не вземат предвид характеристиките на делата⁵². В този случай сроковете не отразяват потенциалния среден дневен капацитет за превод на един юрист-лингвист. Комбинацията от адаптирани и фиксирани срокове позволява известна степен на гъвкавост при управлението на работното натоварване на ГД „Писмени преводи“.

Планиране на централно ниво и на ниво отдели

77. Сроковете се договарят между заявяващата служба⁵³ и централния отдел за планиране. Съществуват инструменти за управление, които служат за планиране на дейността на седмична база, както и за проследяване спазването на крайните срокове за превод на документите. Въпреки това не се отчита действителното време, което юрист-лингвистите използват за превод на конкретните документи. Наличието на такава информация би позволило да се установи в кои области е възможно повишаване на ефективността или най-добри практики.

Спазване на крайните срокове за писмен превод на документи

78. Сметната палата констатира, че за 2014 г. и 2015 г. в голяма степен са спазени крайните срокове за писмен превод. Датата, на която се предоставя преводът на последните процесуални документи в рамките на писмената фаза на производството, е от голямо значение, тъй като тя служи за начало на отброяването на инструктивния срок за предварителните доклади, които следва да бъдат изготвени от съдиите. Сметната палата установи, че при значителен брой дела (29 % от делата в Съда и 57 % от тези в Общия съд) преводите са били предоставени съответно от 5,5 до 9 дни преди определения вътрешен срок.

⁵² Например 20 работни дни за преюдициално запитване и обикновено два месеца за превод на процесуалните документи (не повече от 50 страници в Общия съд).

⁵³ По-специално секретариата, кабинета на председателя на отговорния съдебен състав или кабинета на съдията докладчик.

Сравнение на ефективността на работата на Съда на ЕС с тази на други институции на ЕС

79. Съдът на ЕС участва в междуинституционалния Изпълнителен комитет за писмени и устни преводи (ECT), чиято цел е да популяризира добрите практики. Той е отбелязал напредък по отношение на определянето на показатели за ефективност на работата (известни като KIAP1), с оглед на използването на методология за измерване на преводаческата дейност⁵⁴, което би позволило да се прави сравнение с други институции на ЕС⁵⁵.

Информационни системи

80. Използването на подпомагащи компютризирани системи следва, наред с други цели, да бъде средство за подобряване на правораздаването и да улеснява достъпа на заинтересованите страни до юрисдикциите с цел ускоряване на производствата, намалявайки по този начин тяхната продължителност⁵⁶.

Сложност на системите и липса на интегрираност

81. Съществуват 95 отделни ИТ приложения, обхващащи съдебни и административни дейности в Съда на ЕС. Според Съда на ЕС, този голям брой приложения се дължи на съществуването на повече от един съд и на сложността на взаимозависимите процеси. Освен това Съдът на ЕС все още използва една основна база данни - *Litige* - въведена през 1995 г., като в същото време продължава да разработва отделни приложения,

⁵⁴ Това включва следните показатели: 1) разходи за писмен превод, 2) разходи за писмен превод (променлива средна величина), 3) страници писмен превод (краен продукт), 4) качествен контрол, 5) спазване на срока / заявките се изпълняват навреме, 6) преводачески персонал, 7) работно натоварване, 8) процент преводи, възлагани на външни изпълнители, и 9) крайни продукти и показатели, които не са свързани с превода.

⁵⁵ Проследяване на констатациите и препоръките от резолюцията на Парламента за освобождаване от отговорност във връзка с изпълнението на бюджета за 2013 г., 29 април 2015 г. (въпрос 24).

⁵⁶ Проучване № 24 на Европейската комисия за ефективност на правосъдието относно Европейската съдебна система (Ефективност и качество на правосъдието) „Тематичен доклад: Използването на информационните технологии в европейските съдилища“ (2016 г.).

насочени към конкретни нужди. Първостепенен приоритет е необходимостта да се гарантира последователност при разглеждането на съдебните дела.

Интерфейс с други приложения

82. Липсата на интегрираност между Litige и другите приложения, използвани за обработка на процесуалните документи, в някои случаи изисква ръчно въвеждане и дублиране на входящите данни, което е неефективно и поражда риск от генериране на грешни данни.

Подобрения в ИТ архитектурата за разглеждане на делата

83. Многогодишният стратегически план на Дирекцията за информационни технологии (DIT) за периода 2016—2020 г.⁵⁷ признава, че развитието на информационните технологии може да допринесе значителни ползи като ефикасност, намаляване на закъсненията и нуждата от ресурси.

84. Направени са няколко опита от Съда на ЕС за подобряване на съществуващите ИТ системи за разглеждане на делата. По-специално през 2000 г. Общият съд стартира амбициозен проект за интегрирана ИТ система за разглеждане на делата, наречена *Pro-Curia*, с цел да замени Litige с опростени и стандартизирани функционалности. Поради трудности при внедряването разработването на тази система е прекратено.

85. В резултат на това Съдът на ЕС продължи да използва Litige и реши да реализира два други проекта, основани на тази система - програмата „Enterprise Content Management“ (ECM) и „Litige modernization“ с оглед подобряване на ИТ подкрепата за процеса на разглеждане на делата. Внедряването на тези разработки не беше приключило по време на прегледа.

⁵⁷ „Evolution des technologies de l’information à la Cour de Justice de l’Union européenne: Une approche stratégique 2016—2020.“

Езикови практики

86. Езиковите практики оказват пряко въздействие върху съдебната дейност на Съда на ЕС. Използването на френски език, като единствен *de facto* работен език на разискванията (с изключение на становищата на генералните адвокати⁵⁸), изисква всички процесуални документи да се превеждат на този език от официалните езици на ЕС, на които са получени, с изключение на приложенията към писмените становища, които се превеждат само при поискване.

87. Сметната палата констатира, че през периода 2014—2016 г. значителен дял от делата, заведени пред Съда на ЕС, и по-точно пред Общия съд, използват като процесуален език английски (28 %), немски (20 %) или френски език (13 %). Въпреки че тя признава сложността, потенциалните отражения и чувствителния характер на въпроса за езиковите практики, горните данни показват, че би могло да се обмисли включването на други езици за разискванията в Съда на ЕС, и по-специално в Общия съд, езици различни от френски. Една от последиците от това би била, че на тези езици ще могат да бъдат изготвяни докладни записки, предварителни доклади, решения и определения. Освен това няма да е необходимо някои процесуални документи, които са подадени на английски или немски език, да бъдат превеждани на френски език.

88. Всяко обмисляне на промяна в езиковите практики обаче трябва да бъде претеглено спрямо предимствата, произтичащи от продължаващото използване на френски език като единствен език на разискванията. Според СЕС тези ползи включват избягването на евентуални различия между правните понятия, използвани на всеки от езиците, избрани като език на разискванията, и последователността в позоваването на по-ранната съдебна практика на ЕС.

89. Председателят на Общия съд изпрати през февруари 2016 г. съобщение до секретаря на Съда на ЕС с искане за оценка на въздействието на евентуална промяна

⁵⁸ Генералните адвокати могат да изготвят своите становища на родния си език, но са насърчавани да използват един от „пилотните“ езици (немски, английски, испански или италиански език) или френски език.

на езика на разискванията. Оценката на въздействието имаше за цел да разгледа организационните условия, както и да извърши анализ на разходите и ползите от гледна точка на бюджетните разходи и продължителността на процедурите. Тази оценка все още не е финализирана поради несигурностите, свързани с крайния резултат от процеса на излизане на Обединеното кралство от ЕС.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

90. През последните години Съдът на ЕС е предприел значителни организационно-процесуални действия за осигуряване на ефикасно разглеждане на делата и докладване по тях. По-специално въвеждането на инструктивни срокове за изпълнение на ключови етапи от хода на делата, както и непрекъснатото усъвършенстване на инструментите за наблюдение и графиците са допринесли за засилване на акцента върху спазването на сроковете. Съдът на ЕС публикува статистически данни и анализи на резултатите от съдебната си дейност. Тези статистически данни показват, че средната продължителност на решаването на дела е намаляла или е останала непроменена въпреки увеличението на броя заведени дела. Освен това следва да бъде подчертано, че са положени усилия да се намали значителният обем натрупали се за разглеждане дела в Общия съд и е постигнат напредък в края на 2016 г., като значително е намален общият брой дни на удължаване на ключов етап на съдебното производство (вж. **точка 59**). Това се дължи на усилията и инициативите за подобряване на управлението, а не на увеличаване на ресурсите. Реформата на Съда, по-специално посредством удвояването на броя на съдиите и техните кабинети, може да окаже въздействие само в бъдеще (вж. **точки 8—10**).

91. Понастоящем подходът на СЕС при определянето на инструктивни срокове предвижда определените срокове да се спазват като показател със средна стойност. Продължителните дела следва да се компенсират от други, които изискват по-малко време. Делата все още се наблюдават поотделно и се изпращат напомнания, когато не са спазени инструктивните срокове, за да не се изпускат от внимание онези дела, които са прехвърлили сроковете (вж. **точки 51 и 52**).

92. При прегледа на Сметната палата на първата част от процеса на разглеждане на делата, известен като писмена фаза на производството, стана ясно, че съществуват ограничени възможности за намаляване на продължителността на този етап. Това е предимно отговорност на секретариата. Тук се включва завеждането на делото и подготовката на документите по него. Относно проверените от Сметната палата дела секретариатът разясни причините за удължаването на производството и посочи за повечето от делата въздействието на всяка от тях върху продължителността.

Причините за удължаването са свързани предимно с прилагането на процесуалните правила на Съда на ЕС, които предвиждат фиксирани срокове при определени ситуации, като например правото на отговор на страните. Съдът на ЕС обаче демонстрира проактивен подход за разрешаване на определени проблеми например чрез адаптиране на своя Процедурен правилник по отношение на поверителното третиране на делата и чрез внедряване на приложението E-Curia, с цел ускоряване на процедурата по подаване и получаване на процесуални документи (вж. **точки 36—40**).

93. Етапите след писмената фаза на производството, които зависят предимно от съдиите в различните *съдебни състави*, генералните адвокати и техните съдебни помощници, по принцип представляват най-дългият етап от процеса на разглеждане на делата. С оглед на ограниченията на обхвата, описани в точки 12—14, чрез изявленията на ръководството Сметната палата получи информация относно основните причини за неспазването на инструктивните срокове. Те включват работното натоварване на съдиите, временната невъзможност на съдебните помощници да изпълняват функциите си, както и сложността на делата. Този анализ позволи на Сметната палата да добие представа за факторите, които могат да влияят върху продължителността на този етап. Не е предоставена обаче достатъчно информация относно удължаването, дължащо се конкретно на всеки от установените фактори. Освен това има твърде малко предоставена информация относно наличието и използването на човешките ресурси във връзка с конкретни дела. Ето защо Сметната палата не можа да направи заключение дали и до каква степен би имало възможност за намаляване на продължителността на делата от извадката (вж. **точки 33—35** и **46—50**).

94. Прегледът на Сметната палата включва проверка на ролята на превода в процеса на разглеждане на делата. Тя констатира, че дирекция „Писмени преводи“ също се стреми да прилага както фиксирани срокове, така и срокове, съобразени с конкретните условия. Извършеният анализ на производството не показва преводаческия процес като елемент, водещ до значително удължаване на общата продължителност на делата, като значителна брой преводи са били завършени в рамките на сроковете. Освен това в ход е прилагането на ключови показатели за ефективност на работата, които позволяват извършване на сравнение между институциите (вж. **точки 74—79**).

95. Действащите информационни системи в Съда на ЕС са сложни и зависят от остаряла централна база данни, към която са добавяни голям брой подсистеми с течение на времето. Съдът на ЕС все още не е развил напълно интегрирана ИТ система за подкрепа на управлението на делата. Сметната палата заключава, че по-дългосрочната цел за разработване на по-интегриран подход би допринесла за повишаване на ефективността, намаляване на дублирането на дейности, свеждане до минимум на необходимостта от ръчно въвеждане на данни и намаляване на необходимостта от поддържане на голям брой приложения (вж. **точки 80—85**).

96. Съществуват предимства и недостатъци на сегашния режим, при който френският език е езикът на разискванията и de facto работен език на институцията. В рамките на Съда на ЕС е разгледана възможността да се извърши анализ на разходите и ползите от евентуално разширяване на езика на разискванията в Общия съд с езици, различни от френския, и това би могло да подпомогне оценката на ситуацията и да се използва при всяко бъдещо решение (вж. **точки 86—89**).

97. Общото заключение на Сметната палата е, че е налице потенциал за по-нататъшно увеличаване на ефективността на работа чрез преминаване към по-активно индивидуализирано управление на делата. Настоящият подход към измерване на ефективността на работа на СЕС не се базира на специално съобразени срокове за отделните дела, които да вземат предвид сложността, работното натоварване, необходимите ресурси и наличието на служители. Понастоящем инструктивните срокове, определени за даден вид дела, служат само като обща цел за управление, която следва да бъде спазена като средна стойност (вж. **точка 91**). Въпреки че този

подход несъмнено е довел до подобрения, средното време за приключване на определени видове дела или процедури не може да бъде приравнявано към понятието за разумен срок за разглеждане на всяко отделно дело.

НАСОКИ ЗА ПО-НАТАТЪШНИ ПОДОБРЕНИЯ

98. С цел да подобри управлението на делата, Съдът на ЕС следва да обърне внимание на:

- А) Измерването на ефективността на работа на равнището на отделните дела въз основа на съобразени с конкретните условия срокове и с отчитане на действително използваните ресурси. Това би информирало ръководството относно проблемни дела и елементи на добра практика и би могло да се използва за насърчаване на по-нататъшни подобрения на ефективността.
- Б) Усъвършенстването на направените подобрения по отношение на отчитането на ефективността на работа чрез преминаване към разработването на система, която да отчита действителния брой дела, завършени в очаквания срок, а не средната продължителност на различните видове дела. Това би позволило по-подробно докладване относно резултатите, като по този начин Съдът на ЕС ще дава по-добър отчет за своята работа. Въпросът е от особено значение с оглед на новите ресурси, предоставени в контекста на реформата.
- В) Въвеждането на политика на по-гъвкаво разпределение на наличните съдебни помощници, с цел преодоляване на проблемите, възникващи от фактори, свързани с управлението на ресурсите или с организационни въпроси (липса на съдебни помощници, работно натоварване на съдиите, генералните адвокати и техните съдебни помощници, преразпределяне на дела поради изтичане на мандата на съдиите).
- Г) Допълнителното повишаване на информираността на държавите членки и на Съвета относно значението на своевременното номиниране и назначаване на съдии.
- Д) Завършването на анализа на разходите и ползите на въздействието (върху организацията, бюджета и продължителността на делата) от евентуална

промяна на действащата практика на Общия съд, изразяваща се в използване на езици, различни от френския, при разискванията на делата.

- Е) Възможността за внедряване на напълно интегрирана информационна система за подпомагане на управлението на делата.

Настоящият доклад беше приет от Одитен състав V с ръководител Lazaros S. LAZAROU — член на Европейската сметна палата, в Люксембург на заседанието му от 5 септември 2017 г.

За Сметната палата

Klaus-Heiner LEHNE

Председател

ПРИЛОЖЕНИЕ I**Извадка от дела, подбрани от съдебната практика на Съда и на Общия съд****Съд (2014 г.)**

Производство (вид приключване)	Предмет	Продължителност на делото
Обжалване (решение)	Достъп до документи	23,3 месеца
Обжалване (решение)	Конкуренция	24,9 месеца
Пряко производство (решение)	Околна среда	27,9 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Околна среда	28,4 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Данъчно облагане	24,5 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Данъчно облагане	16,6 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Право на установяване	23,5 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Свободно движение на капитали	27,0 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Социална политика	23,5 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Принципи на правото на ЕС	27,4 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Сближаване на законодателствата	27,9 месеца
Обжалване (определение)	Земеделие	18,5 месеца
Обжалване (определение)	Институционално право	10,4 месеца
Преюдициално заключение (определение)	Земеделие	18,1 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Сближаване на законодателствата	12,4 месеца

Съд (2015 г.)

Производство (вид приключване)	Предмет	Продължителност на делото
Обжалване (решение)	Държавна помощ	28,1 месеца
Обжалване (решение)	Околна среда	25,8 месеца
Пряко производство (решение)	Свободно движение на хора	26,7 месеца
Пряко производство (решение)	Институционално право	23,8 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Конкуренция	27,4 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Правосъдие, свобода и сигурност	23,8 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Правосъдие, свобода и сигурност	23,7 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Данъчно облагане	22,9 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Свободно движение на хора	26,9 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Свободно движение на хора	23,6 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Възлагане на обществени поръчки	23,9 месеца
Обжалване (определение)	Митнически съюз на ЕС	16,8 месеца
Обжалване (определение)	Интелектуална собственост и индустриална собственост	16,2 месеца
Преюдициално заключение (определение)	Данъчно облагане	16,9 месеца
Преюдициално заключение (решение)	Право на установяване	12,7 месеца

ОБЩ СЪД (2014 г.)

Производство (вид приключване)	Предмет	Продължителност на делото
Обжалване (решение)	Правилник за длъжностните лица	24,3 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	41,5 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	38,5 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	37,1 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	35,3 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	33,4 месеца
Пряко производство (решение)	Държавна помощ	46,3 месеца
Пряко производство (решение)	Конкуренция	45,8 месеца
Пряко производство (решение)	Държавна помощ	43,0 месеца
Обжалване (определение)	Правилник за длъжностните лица	24,1 месеца
Интелектуална собственост (определение)	Интелектуална собственост и търговски марки	31,9 месеца
Пряко производство (определение)	Държавна помощ	45,6 месеца
Пряко производство (определение)	Държавна помощ	44,8 месеца
Пряко производство (определение)	Околна среда	33,8 месеца
Пряко производство (решение)	Държавна помощ	24,5 месеца

ОБЩ СЪД (2015 г.)

Производство (вид приключване)	Предмет	Продължителност на делото
Обжалване (решение)	Правилник за длъжностните лица	31,2 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	39,6 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	38,0 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	35,8 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	33,1 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	31,2 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	30,1 месеца
Пряко производство (решение)	Ограничителни мерки	41,1 месеца
Пряко производство (решение)	Търговска политика и дъмпинг	41,0 месеца
Пряко производство (решение)	Научноизследователска и развойна дейност	40,6 месеца
Обжалване (определение)	Правилник за длъжностните лица	15,6 месеца
Интелектуална собственост (определение)	Интелектуална собственост и търговски марки	33,3 месеца
Пряко производство (определение)	Регламент REACH	30,9 месеца
Пряко производство (определение)	Околна среда	24,8 месеца
Интелектуална собственост (решение)	Интелектуална собственост и търговски марки	17,8 месеца

Източник: ЕСП.

ПРИЛОЖЕНИЕ II**Анализ на факторите, влияещи върху продължителността на 60-те подбрани за проверка дела в Съда на Европейския съюз****Фактори, влияещи върху продължителността на писмената фаза на производството в Съда (посочени от Секретариата)**

Фактори, влияещи върху продължителността на производството по време на писмената му фаза	Брой засегнати дела (от общо 30 случая)	Общо (%)
Очаквани преводи от институциите, които са страна в производството	10	33%
Работно натоварване на ГД „Писмени преводи“	5	17%
Удовлетворяване на една или повече <i>молби за встъпване</i>	4	13%
Искане за предоставяне на документи, изпратени до страните	4	13%
Удължаване на срока по искане на някоя от страните	3	10%
Допускане на втора размяна на <i>писмени изявления</i> (реплика/дуплика)	3	10%
Консултация на страните относно даден етап от производството (например относно съединяването на дела)	2	7%
Въвеждане на насрещна жалба/иск	1	3%
Преводи на много дълги процесуални документи	1	3%

Фактори, влияещи върху продължителността на разглеждането на делата в Съда (посочени от съдиите и генералните адвокати)

Фактори, влияещи върху продължителността на производството след писмената му фаза	Брой на засегнатите дела (от общо 30 случая)		Брой дела, посочени общо от съдиите и/или от генералните адвокати (от общо 30 случая)	Общо (%)
	Съдии	Генерални адвокати		
Съдебна ваканция	18	4	19	63%
Дело, повдигащо нови и/или особено сложни правни въпроси	9	8	12	40%
Работно натоварване на съдебния помощник, отговарящ за преписката	8	7	12	40%
Болест, майчинство/родителски отпуск или напускане на съдебния помощник	7	6	12	40%
Работно натоварване на съдията докладчик и/или на генералния адвокат	7	7	11	37%
Дело с обемна документация	5	/	5	17%
С усложнения от фактически, икономически или научен характер Сложен случай (например по проблем от областта на новите технологии)	2	3	5	17%
Дело с усложнения от друг характер	1	3	4	13%
Съгласувано разглеждане на свързани дела, заведени в интервал от няколко месеца	3	2	3	10%
Неофициално спиране на делото	3	/	3	10%
Даден е приоритет на друго дело, което е по-спешно или за което е приложено бързо производство (или спешно преюдициално производство)	2	1	3	10%
Възобновяване на устната фаза на производството	2	/	2	7%
Друго	2	/	2	7%
Искане за информация или разяснения, изпратено до запитващата юрисдикция	2	/	2	7%
Област на големи различия в националните закони	2	/	2	7%
Съгласувано разглеждане на група случаи (например делата относно антиконкурентните споразумения)	1	1	2	7%
Отнасяне до друг съдебен състав	1	1	2	7%
Изтичане на мандата на съдията докладчик и/или на генералния адвокат	1	/	1	3%
Искане за проучване	1	/	1	3%
Изпращане на въпроси, изискващи писмен отговор, до страните по делото	/	1	1	3%

Фактори, влияещи върху продължителността на писмената фаза на производството в Общия съд (посочени от Секретариата)

Фактори, влияещи върху продължителността на производството по време на писмената му фаза	Брой засегнати дела (от общо 30 случая)	Общо (%)
Приемане и обработка на процесуални документи в секретариата (както и решения на съдиите по последващи процесуални действия)	26	87%
Допускане на втора размяна на писмени изявления (реплика/дублика)	20	67%
Искане за отстраняване на нередовност, свързана с процесуален документ или процесуално действие, възпрепятстващ(о) процеса на работа	19	63%
Решаване на друг процесуален въпрос	16	53%
Удължаване на срока по искане на някоя от страните	12	40%
Удовлетворяване на една или повече молби за встъпване	6	20%
Молба за встъпване	6	20%
Работа с обемна документация	6	20%
Процесуално-организационна мярка	3	10%
Представяне на непредвиден документ	3	10%
Други причини, свързани с административни услуги	3	10%
Подаване на насрещна жалба/иск	2	7%
Решаване на проблеми, свързани с поверителността	2	7%
Възражение за недопустимост, липса на компетентност, липса на основание за произнасяне, етап в производството, който изисква съображенията на страните	2	7%
Други фактори в рамките на отговорностите на съдията докладчик, генералния адвокат, председателя (на съдебния състав)	2	7%
Решаване на проблеми, свързани с анонимността / непредоставяне на дадена информация пред обществеността	1	3%
Официално спиране на производството	1	3%

Фактори, влияещи върху продължителността на разглеждането на делата в Общия съд (посочени от съдиите)

Фактори, влияещи върху продължителността на производството след писмената му фаза	Брой засегнати дела (от общо 30 случая)	Общо (%)
Преглед на проектите на решения от звеното за контролен прочит	29	97%
Работна натовареност на съдията докладчик и/или на генералния адвокат	20	67%
Промяна в членовете на съдебния състав	19	63%
Преразпределяне на делото	18	60%
Работна натовареност на съдебния помощник, отговарящ за документацията	16	53%
Процесуално-организационна мярка	16	53%
Съгласувано разглеждане на група случаи (например делата относно антиконкурентните споразумения)	11	37%
Изтичане на мандата на съдията докладчик и/или на генералния адвокат	11	37%
Дело, повдигащо нови и/или особено сложни правни въпроси	10	33%
Приемане и обработка на процесуални документи в секретариата	10	33%
Съдебна ваканция	8	27%
Организиране на устно изслушване по искане на някоя от страните или когато Съдът сам вземе такова решение (по-специално по дела относно интелектуална собственост и по обжалване на съдебни актове)	8	27%
Дело с обемна документация	7	23%
Друго	7	23%
Срок на предизвестие за изслушване с отчитане на естеството на случая	7	23%
Официална заповед за спиране на производството по дело (спиране на делото)	6	20%
Болест, майчинство/родителски отпуск или напускане на съдебния помощник	6	20%
Дело с усложнения от друг характер	6	20%
С усложнения от фактически, икономически или научен характер Сложен случай (например по въпроси от областта на новите технологии)	5	17%
Отнасяне до друг съдебен състав	5	17%
Съединяване на дела по време на устната фаза на производството	5	17%
Неявяване на представител или адвокат за изслушване / искане за отлагане на изслушването	4	13%
Представяне на непредвиден документ	4	13%
Решаване на проблеми, свързани с поверителността	4	13%
Други причини, свързани с административни услуги	4	13%
Даден е приоритет на друго дело, което е по-спешно или за което е приложено бързо производство (или спешно преюдициално производство)	3	10%
Проблеми с компютърни приложения	2	7%
Възобновяване на устната фаза на производството	1	3%

Източник: Анализ на приложенияте в СЕС въпросници, проведен от ЕСП.

ПРИЛОЖЕНИЕ III

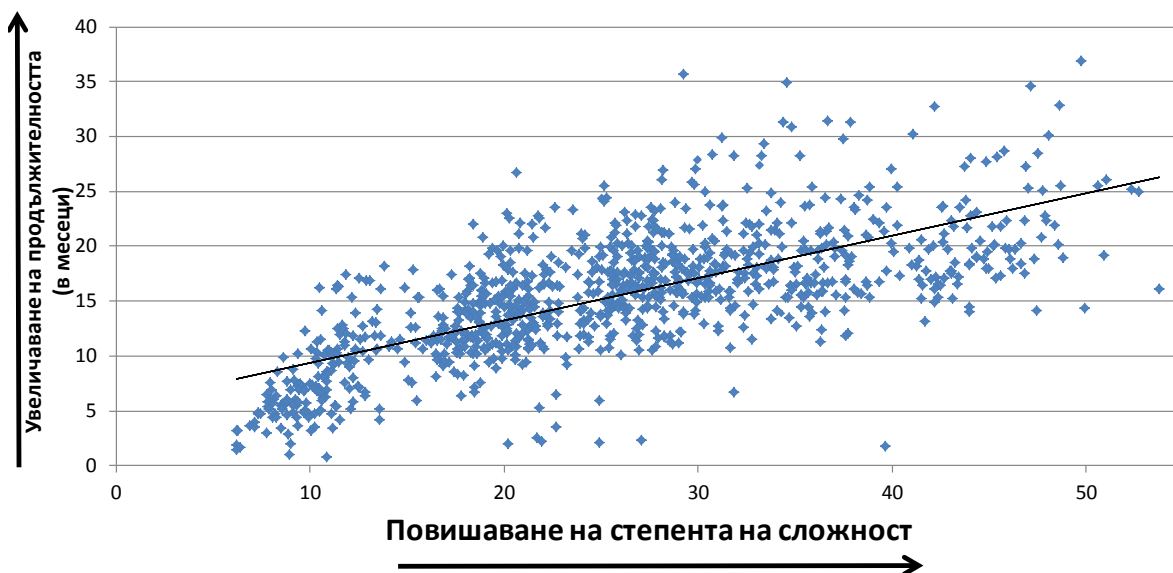
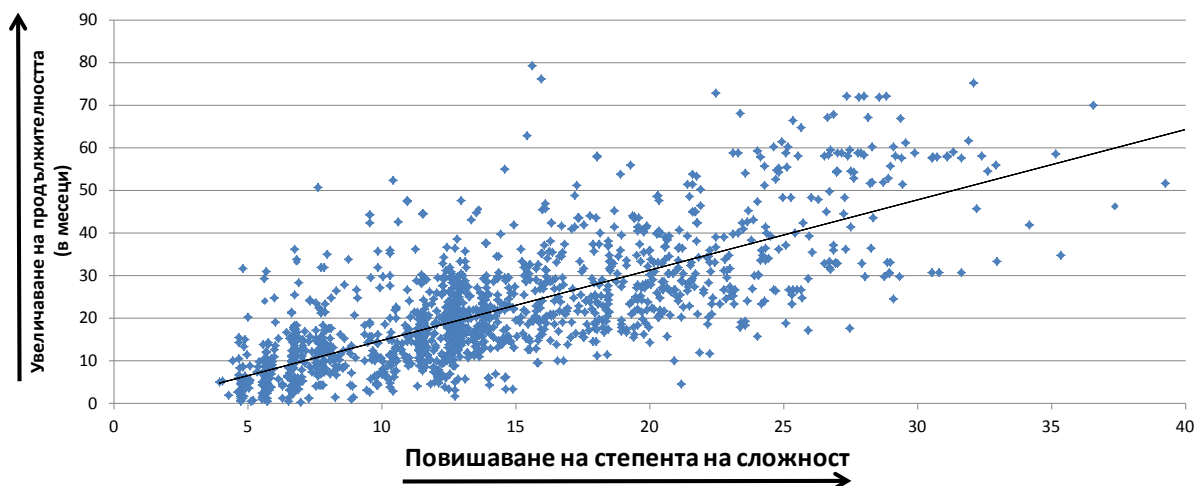
Контролен списък за оценка на показателите за управление на времето на съдебното производство, съставени от Европейската комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ)

Показател на СЕРЕЈ	Основни въпроси от контролния списък
1) Способност за оценяване на общата продължителност на производствата	<p>Налице ли е уникален идентификатор (например номер на дело) или конектор за всяко производство, от започването на производството до окончателното и обвързващо решение</p> <p>Може ли да се определи общата продължителност на производството за всички висящи дела?</p>
2) Установени стандарти за продължителност на производствата	<p>Разработени ли са стандарти за оптималните срокове за съответните видове производства?</p> <p>Предвидима ли е продължителността на производството за участниците (страни, адвокати, други)?</p>
3) Разработена в достатъчна степен типология на делата	<p>Съществува ли категоризация на делата във връзка с тяхната сложност и продължителност?</p>
4) Възможност за проследяване на хода на производството	<p>Извършва ли се мониторинг и събиране на данни относно сроковете на ключовите етапи при повечето видове дела, за да се установи къде и защо възникват закъснения?</p>
5) Средства за бързо диагностициране на закъснения и смекчаване на последиците от тях	<p>Може ли отговорността за идентифицирането и избягването на необосновано забавяне да бъде ясно определена?</p> <p>Има ли процедури, които да идентифицират забавянията навреме и да намаляват въздействието им върху страните?</p> <p>Използват ли се процедури за ускоряване на производствата и за предотвратяване на забавянията?</p>
6) Използване на модерни технологии като инструмент за управление на времето в съдебната система	<p>Използват ли се ефективно информационните технологии за мониторинг на продължителността на производствата?</p> <p>Позволяват ли информационните технологии бързо изготвяне на статистически доклади и планиране на политическо равнище?</p>

Източник: Контролен списък за управление на времето (контролен списък с показатели за анализ на продължителността на производствата в съдебната система) (СЕРЕЈ, 2005 г.).

ПРИЛОЖЕНИЕ IV

Анализ на съотношението между факторите, допринасящи за сложността на делата, приключени през 2014 и 2015 г. в Съда и в Общия съд, и тяхната продължителност

Анализ на сложността на делата в Съда**Анализ на сложността на делата в Общия съд**

Бележка: Всяка точка в графиките представлява дело, приключено през 2014 г. или 2015 г. Черните линии представляват линии на тенденцията, която показва къде се очаква да попадне едно дело, като се има предвид оценката на сложността му. Точките, които са по-отдалечени от линиите на тенденцията, представляват онези дела, които могат да имат характеристики, заслужаващи допълнително разглеждане.

Източник: ЕСП.

ОТГОВОР НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Точки I и II

Ефикасността, качеството и независимостта са основните параметри на ефективната правосъдна система¹. Оттук следва, че продължителността на производствата е само един от факторите, които следва да се отчитат при оценяването на дадена правораздавателна система. В търсене на ефикасност, при условията на непрекъснато увеличаваща се работна натовареност, юрисдикциите от състава на Съда на Европейския съюз (Съд на ЕС) се ръководят от необходимостта да намерят равновесие между бързина, от една страна, и качество на съдебния контрол и правораздавателните актове, от друга.

Съдът и Общият съд предприеха множество организационни и процесуални мерки за подобряване на ефикасното разглеждане на делата. В резултат от тези мерки времето за разглеждане бе съкратено или не бе допуснато увеличаване. Така средната продължителност за разглеждането на дело пред Съда беше 19,6 месеца през 2006 г. и 14,7 месеца през 2016 г., а в Общия съд това време беше 25,8 месеца през 2006 г. и 18,7 месеца през 2016 г. Следва да се отбележи, че през същия период нарасна значително броят образувани дела.

Точка III

Констатираната подобрена в редица отношения ефикасност на разглеждането на делата по-специално се явява резултат от въведените от Съда и Общия съд различни графици и инструменти за проследяване на заведените от тях дела. Тези графици включват инструктивни вътрешни срокове за приключването на всеки етап от производството. Въпреки че графиците са общи, по видове производства, индивидуално проследяване с оглед спазването на предвидените срокове се прави по всяко дело. В резултат от проследяването е възможно да се вземат конкретни коригиращи мерки. В този смисъл активното и индивидуализирано управление на работата по делата е цел, по която юрисдикциите вече работят от дълго време.

В тази връзка препоръката на Сметната палата графиците да се усъвършенстват допълнително, като отчитат спецификата на всяко производство и сложността на делата, може само да бъде приветствана (вж. точка 98).

Що се отнася до системата за отчитане на действителното използване на ресурсите на всеки етап по всички дела, ежегодно разглеждани от двете юрисдикции (например през 2016 г. Съдът и Общият съд приключиха 1459 дела), която Сметната палата също препоръчва, Съдът на ЕС счита, че проучването за нейното въвеждане ще трябва да вземе под внимание немалката административна тежест и ресурсоемкост, до които системата би могла да доведе. Тези съображения ще трябва да се съизмерят с конкретната полза от анализа на получените с помощта на подобна система данни.

Точка 4

Броят образувани от юрисдикциите на Съюза дела не остана непроменен през периода 2006—2016 г. През този период се натрупа работа въпреки значителното увеличаване на производителността, но това се дължи на още по-голямото увеличаване на броя образувани дела в резултат най-вече на последователните разширявания на Европейския съюз, на увеличените му компетенции, както и на все по-интензивната и многообразна дейност по приемане на законови и подзаконови актове. Съдът на ЕС би желал да обърне на внимание, че докато броят на заведените в трите юрисдикции в състава на институцията дела се е увеличил с 43,6 % между 2006 г. и 2016 г., от своя страна броят на приключените ежегодно от тях дела за същия период е нараснал с почти 57,3 %.

¹ The EU 2016 Justice Scoreboard (COM (2016) 199 final), стр. 7.

Докато в точка 4 юрисдикциите са разгледани общо, от своя страна фигура 1 представя резултатите за всяка от тях.

Точка 7

Както бе посочено в точки I—III по-горе, основна задача на Съда на ЕС е да осигури равновесие между бързина и качество на актовете. Съдът на ЕС осъзнава съвсем ясно необходимостта, посочена от Сметната палата, актовете на неговите юрисдикции да бъдат постановявани в най-кратки, но при всички положения в разумни срокове. Трябва все пак да се подчертае, че качеството на съдебните актове е водещо в рамките на един правен Съюз. Постановяването на последователни и мотивирани актове, зачитащи правата на страните по делата, действително представлява гаранция за правна сигурност и за правото на ефективна съдебна защита.

Точка 9

Както основателно подчертава докладът, различните мерки, които Съдът и Общият съд предприеха през последните години, дават значителни резултати. Независимо от голямото увеличаване на броя заведени дела, броят на приключените от тези юрисдикции дела нарасна съществено, а общата продължителност на разглеждане намаля много осезаемо по всички категории дела.

Фигура 2

Средната продължителност на производствата както пред Съда, така и пред Общия съд намалява постоянно от няколко години насам. Фигура 2 илюстрира само твърдението в точка 9, че това благоприятно развитие не би могло да се констатира за всички видове производства.

Освен това изборът на представяне по област/вид производство за всяка отделна година не позволява да се открият тенденции в резултат от ефекта на „зъбците на триона“. Представяне под формата на средни стойности за тригодишни периоди би позволило да се констатира тенденция към намаляване на средната продължителност на производството, включително по област/вид производство.

Накрая, тези графики създават непълна представа за постигнатите резултати от двете юрисдикции при съкращаването на времетраенето на производството, тъй като не установяват корелация между времетраенето на производството и съответния брой дела. Например, бързото запознаване с графиката за средната продължителност на производствата пред Съда оставя впечатлението, че тя се е увеличила, докато по-голямата продължителност на производствата е при преките искиове и жалби — които към днешна дата вече съставляват съвсем малък дял от отнесените до Съда дела (5,05 % от общия брой отнесени до Съда дела през 2016 г.) — а средната продължителност на разглеждане на делата по преюдициални запитвания и жалби против съдебни актове, които съставляват основната част от отнесените до Съда дела (съответно 67,92 % и 25,29 % през 2016 г.), непрестанно намалява. Освен това дори при преките искиове и жалби средната продължителност не се е увеличила между 2006 г. и 2016 г.

По същия начин, що се отнася до Общия съд, продължителността на производството по делата за интелектуална собственост и „другите преки искиове и жалби“ (които общо съставляват 73 % от приключените през 2016 г. дела) намалява непрекъснато от 2013 г. насам.

Точка 10

Целите на реформата са записани в съображенията на Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422 от 16 декември 2015 г. за изменение на Протокол № 3 относно статута на Съда на Европейския съюз (ОВ L 341, 2015 г., стр. 14).

Точка 13

Тайната на разискванията е принцип на първичното право на Европейския съюз, залегнал в член 35 от Протокол № 3 относно Статута на Съда на ЕС. Приложим както за Съда, така и за Общия съд (съгласно член 53 от същия протокол), този принцип изисква индивидуалната позиция на членовете на юрисдикциите да не бъде разкривана по никакъв начин. Посоченият принцип изяснява защо Сметната палата не е получила достъп до ограничен брой документи, попадащи под действието на тайната на разискванията. Това ограничение не е израз на каквото и да било желание на Съда или Общия съд да не дава достъп до определени документи. То е наложено по силата на първичното право и неспазването на този принцип би довело до нарушаване на клетвата, полагана при встъпване в

длъжност от съдиите и генералните адвокати, което може да доведе до ангажиране на отговорността им (вж. в това отношение дял I от цитирания протокол).

Точка 24

Констатацията, че отсъствието на съдебен помощник може да се отрази неблагоприятно на ефикасното разглеждане на делото, следва да се разгледа в по-широк контекст. По обемните или сложни дела, изискващи бързо разглеждане, нерядко се налага заедно да работят няколко съдебни помощника.

Освен това, когато естеството и продължителността на отсъствието на съдебния помощник оправдават това, с цел влиянието на това отсъствие върху непрекъснатия процес на разглеждане на делата да бъде сведено до минимум се предприемат мерки, сред които по-специално фигурират преразпределянето на делата на друг съдебен помощник от същия кабинет или наемане на заместник за определен срок при предвидените в правилника условия.

Фигура 4

Що се отнася до представянето на продължителността на разглеждане на делата, приключени с определение, според етапа на производството, следва да се има предвид, че в зависимост от обстоятелствата и поради различни съображения определение за прекратяване на производството може да бъде постановено по всяко време в хода на производството, от началото на писмената фаза до етапа на разискванията по делото (например в случай на отказ или оттегляне на иск или жалба).

Точка 29

По този въпрос се препраща към изложените по-горе съображения във връзка с фигура 4.

Точка 46

Членовете на Съда и Общия съд, подпомагани от своите съдебни помощници, работят едновременно по няколко дела в качеството на съдия докладчик, член на съдебния състав или генерален адвокат. Макар по всяко дело да е възможно да се изброят определени фактори, които могат да изяснят голямата продължителност на някои производства в сравнение с други (например обем на преписката, сложност на делото или временна невъзможност на работещия по него съдебен помощник да изпълнява функциите си), точната оценка на времето, което се дължи на всеки от тези фактори, би изисквала въвеждането на сложна система за отчетност, чиито предимства не са очевидни. Актовете, постановени от Съда и Общия съд, освен това са плод на колегиална по естеството си работа, в която активно участват всички съдии от съдебния състав, които са от различни правни системи. Отчитането на различните мнения, изразени от членовете на съдебния състав, със сигурност се отразява на продължителността на разглеждане на делата, но се поддава трудно на количествено изразяване.

Точка 47

Подборът на дела, направен от Сметната палата, в резултат от който тя изтъква определени фактори, които могат да обяснят (голямата или малка) продължителност на разглеждане на определени дела, е въпрос на избор. Съдът на ЕС отбелязва, че извадката не е представителна за всички приключени от Съда и Общия съд дела през разгледаните две години.

Фигури 7 и 8

Съдът на ЕС би искал да даде някои разяснения във връзка с двата най-често споменавани фактора. На първо място, съдебната ваканция е факт, който засяга двете юрисдикции. Въпреки това, без да има обективно обяснение за това, този фактор се появява само във фигура 7.

На второ място, що се отнася до редакцията, извършвана от звеното за контролен прочит на съдебните решения, етап от работата, предвиден и в двете юрисдикции, същият се появява само във фигура 8. Всъщност, установява се, че продължителността на работата по делата от звеното за контролен прочит на съдебните решения на Общия съд е била оценена точно от тази единица във всички въпросници (освен в един случай, където не е имало редакция от звеното), в рамките на систематичен подход, независимо от (малкото или голямото) значение на тази продължителност. Този недиференциран метод е обяснението, че това е най-често цитираният фактор. Честотата обаче не дава никаква информация за значението на този фактор сред всички фактори, които имат отражение върху продължителността на производствата. Сметната палата впрочем основателно подчертава, че предвидените за този етап от работата вътрешни срокове са били спазени.

Точка 48

Що се отнася до факторите, които имат влияние върху продължителността на производството пред Съда по 30-те подбрани от Сметната палата дела, във връзка с фактора „съдебна ваканция“ се препраща към бележка под линия 36. Периодите на съдебната ваканция — известни и на националните юрисдикции — са насочени към въвеждането на организация във връзка с отсъствията поради отпуск на служителите с цел да се осигури добро правораздаване. Това по никакъв начин не са периоди на прекъсване на съдебната дейност.

Всъщност работата по делата продължава както в кабинетите, така и в службите, а предварителните доклади, както и проектите за съдебни актове се подготвят и разпределят през лятото. Освен това при нужда през този период винаги могат да се организират заседания и разисквания, по-специално в случай на молба за обезпечителни мерки или спешно преюдициално производство.

Точки 51—60

Двете юрисдикции са разработили диференцирани графици и инструменти за проследяване, които по-специално отразяват определени видове производства (за Съда: по преюдициални запитвания, жалби за отмяна, искове за установяване на неправомерно бездействие, на неизпълнение на задължения и по жалби против съдебни актове; за Общия съд: по преки искове и жалби, жалби против съдебни актове, по искания в хода на производството, по които съдът се произнася с определение). Въпреки че има място за допълнително усъвършенстване на тези графици с оглед на особеностите на делата и въпреки че юрисдикциите посочват инструктивни вътрешни срокове, определени на база средни стойности, все пак всяко дело се наблюдава индивидуално от съответния секретариат, от членовете, от председателите на състави и от председателите на всяка от юрисдикциите. Накрая, осигурено е колегиално по естеството си периодично проследяване в рамките на нарочен орган (Събрание/Пленум на председателите на състави), в който се отчита напредъкът по делата, които са предмет на особено внимание.

Точки 63—69

Както бе посочено в точки I и II, към които се прави препращане, независимостта и качеството са основни фактори, които следва да се вземат предвид в общата оценка на доброто правораздаване.

Точка 63

Съдът на ЕС не съсредоточава анализа на изпълнението върху броя приключени от юрисдикциите от състава му дела без отчитане на ангажираните за целта ресурси. Вземат се всички необходими мерки за най-ефикасно оползотворяване на наличните ресурси и за недопускане на тяхното разхищаване.

Така например новообразуваните дела се подлагат на незабавен анализ, в зависимост от случая, от секретариата на юрисдикциите и/или от дирекция „Изследвания и документация“, за да се установят евентуални случаи на неподсъдност или недопустимост. При такава хипотеза работата по писмения превод се спира незабавно, а секретариатът предлага постановяване на определение.

Освен това при предварителния анализ се проверява наличието на сходни дела или на връзка между делата, което позволява оптимално разпределение на новообразуваните дела и преценка на евентуалната необходимост от спиране на производството.

Точка 64

Съдът на ЕС разполага с вътрешни статистически данни, позволяващи да се анализира продължителността на различните етапи от производството по видове дела или области, благодарение на което да се направи диференцирана оценка на изпълнението. Въз основа на тези данни ще може да се обмисли допълнително усъвършенстване на графиците за разглеждане на делата в зависимост от сложността им.

Точка 65

Информационното табло на Европейския съюз в областта на правосъдието, разработено от СЕРЕЈ в рамките на Съвета на Европа, е полезен референтен инструмент, който включва редица показатели, само част от които обаче са посветени на „управлението на съдебните срокове“. Съдът на ЕС би желал да уточни, че не му бе възможно да провери по какъв начин избраните показатели са приложени конкретно към дейността на Съда и на Общия съд.

Точка 77

Въз основа на прецизни показатели за дейността генерална дирекция „Писмени преводи“ упражнява контрол в реално време, за да използва най-удачно целия наличен капацитет. Индивидуалната производителност също се проследява периодично, като се отчитат всички изпълнявани дейности.

Измерването на отделеното от всеки юрист лингвист време за всяка задача би могло да се използва като инструмент за диагностика, ако целите не бяха постигнати или бяха установени загуби на ефективност. В отсъствието обаче на подобни слабости апелационното за професионална отговорност към всеки юрист лингвист за спазване на сроковете и осигуряване по този начин на оптималния ход на производството по делата и бързото разпространение на съдебната практика е безспорен фактор за повишаване на мотивацията и производителността, видно от посочените в точки 78 и 94 добри резултати.

Точка 86

Приложенията към писмените становища се превеждат само по изрична молба на съдията докладчик или генералния адвокат, и само доколкото е необходимо. Освен това институциите, органите, службите и агенциите на Съюза отговарят за превода на своите писмени становища.

Точка 90

Вж. точки I и II.

Точка 91

През последните години с въвеждането от Съда и Общия съд на различни графици и инструменти за проследяване значително се подобри ефикасното разглеждане на делата.

Налага се индивидуализирано проследяване на делата, тъй като по принцип сроковете по определен график трябва да се спазват по всяко дело, попадащо в приложното му поле. Все пак е възможно обективни обстоятелства да обосноват превишаването на тези срокове в някои случаи. В тази хипотеза делото е предмет на специално наблюдение, за да се осигури възможно най-подходящо разглеждане с оглед на особените му характеристики. Други обстоятелства обаче — например ограничената сложност на делото — биха обосновали приключването му в по-кратки от предвидените в съответния график срокове.

Въпреки че неотдавна вече бяха въведени мерки в тази насока, двете юрисдикции ще могат да проведат допълнителен размисъл с цел още по-голямо усъвършенстване на графиците в зависимост от сложността на делата и/или адаптиране на наблюдението, за да гарантират приключването в още по-кратки срокове на делата, които са с най-малка сложност.

Точка 93

Вярно е, че най-продължителните етапи при разглеждането на делата обикновено са след края на писмената фаза на производството. Тези етапи се характеризират с колегиална по естеството си работа на съдиите (вж. точка 46). Вземането под внимание на различните становища, изразени от членовете на съдебния състав, удължава — действително — времето за разглеждане на делата. Независимо от това този диалектичен процес, присъщ на начина на функциониране на правораздаването, предвиден от Статута на Съда на ЕС и процедурните правилници, е основополагащ за постигането на качествено колегиално решение.

Съдът на ЕС счита, че поисканите документи и информация, с изключение на попадащите под действието на тайната на разискванията, са предоставени на одиторите. Тези документи и информация са дали възможност на одиторите да установят в извадката от 60-те прегледани дела трите основни фактора, които според тях обясняват превишаването на предвидените в графиците срокове, а именно работната натовареност на членовете, сложността на делата и невъзможността на съдебните помощници да изпълняват функциите си. Тези фактори са тясно свързани с колегиалната по естеството си работа на съдиите. Действително членовете, както и техните съдебни помощници отделят значителна част от времето си за работа по дела, по които съответните членове не са били определени за съдия докладчик. Времето, посветено на проучване на тези преписки като „член на състава“, е в пряка зависимост от тяхната сложност.

Ако невъзможността на съдебния помощник да изпълнява функциите си е свързана с отсъствие, се предприемат действия, за да се намали въздействието му върху разглеждането на делата без прекъсвания, сред които, в зависимост от естеството и времето на отсъствието, фигурират преразпределяне на делата на друг съдебен помощник от същия кабинет или временно наемане на заместник съгласно предвидените в правилника условия

Точка 95

Ефикасният „case management“ във всички случаи зависи от наличието на мощна информационна система. Съдът на ЕС приветства заключението на Сметната палата за въвеждане на интегрирана информационна система, като преди няколко месеца взе решение да посвети усилия на нейното разработване.

Точка 97

Вж. точка III.

Точка 98

А. Въпреки че към настоящия момент Съдът и Общият съд вече прилагат специфични графици за различни видове производства (вж. точки 51—60), те приветстват препоръката на Сметната палата графичите да се усъвършенстват допълнително, като в по-голяма степен отчетат спецификата на производствата и сложността на делата. Точното отчитане на действително използваните ресурси, от своя страна, ще изисква провеждането на проучване за оценка на степента, в която въвеждането на система за отчитане на използването на ресурсите би позволило да се получат полезни данни, без да засегне доброто функциониране на юрисдикциите.

Б. Двете юрисдикции ще разгледат възможността да публикуват по-подробни статистически данни относно продължителността на производствата.

В. Съдът и Общият съд ще вземат под внимание препоръката на Сметната палата за по-гъвкаво разпределяне на съдебните помощници в кабинетите в рамките на размисъл относно вътрешната организация и методите на работа.

Г. Съдът на ЕС споделя препоръката на Сметната палата да се обърне внимание на държавите членки относно необходимостта от определяне на членовете на Съда и на Общия съд в най-кратки срокове, за да се избегне всякакво свързано с подмяната на членовете му забавяне при разглеждането на делата. Той набляга върху факта, че стабилният състав на Съда и на Общия съд е от огромно значение за ефикасното изпълнение на мисията, поверена на посочените юрисдикции от Договорите, и подчертава, че на тези съображения винаги се обръща внимание на представителите на правителствата на държавите членки при извършване на частична подмяна на състава.

Д. Изборът на език на разискванията зависи от известен брой фактори и се определя от съображения за ефикасност. Юрисдикциите ще продължат да размишляват по този въпрос в рамките на своята правораздавателна автономия, отчитайки представените от Сметната палата съображения.

Е. В рамките на размисъл относно информационните средства, които в кратко- и средносрочен план юрисдикциите трябва да имат на свое разположение, Съдът на ЕС започна размисъл относно информационните системи и приветства поканата да проучи и евентуално да въведе интегрирана информационна система с оглед на спецификата на правораздавателната дейност и особеностите на всяка от юрисдикциите.

Събитие	Дата
Начало на работния процес	10.5.2016 г.
Официална дата на изпращане на проекта на прегледа до Съда на Европейския съюз	29.6.2017 г.
Приемане на прегледа на ефективността на управление на делата след състезателната процедура	5.9.2017 г.
Официални отговори на Съда на Европейския съюз, получени на всички езици на ЕС	30.8.2017 г.

В настоящия преглед на изпълнението Сметната палата прави оценка на процесите на управление на делата на Съда на Европейския съюз, по-специално дали прилаганите процедури са довели до ефикасно разглеждане на заведените дела и дали могат да се подобрят сроковете за тяхното решаване. През последните години Съдът на ЕС е увеличил акцента върху спазването на сроковете при управлението на делата и е успял да намали значителния обем натрупани за разглеждане дела в Общия съд в края на 2016 г. Проверката на ЕСП заключи, че Съдът на ЕС би могъл да постигне още по-добри резултати, ако предприеме мерки за по-активно управление на отделните дела, като въвежда съобразени с конкретния случай срокове и взема предвид заетите човешките ресурси, ангажирани по делото, и предприема редица други стъпки за подобряване на системите за управление.

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

Служба за публикации

ЕВРОПЕЙСКА СМЕТНА ПАЛАТА
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Тел. +352 4398-1

За запитвания: eca.europa.eu/bg/Pages/ContactForm.aspx
Уебсайт: eca.europa.eu
Туитър: @EUAuditors

© Европейски съюз, 2017 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника. За всяко използване или възпроизвеждане на снимките или на другите материали, чиито авторски права не са притежание на Европейския съюз, трябва да бъде поискано разрешение пряко от притежателите на авторските права.